

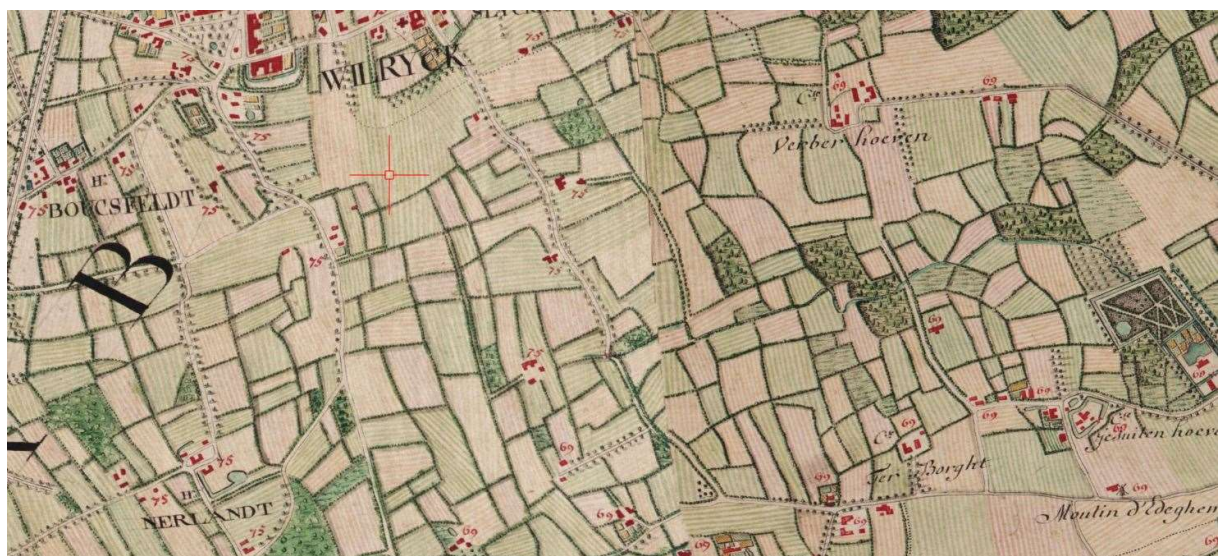

LAReS

Lowlands
Archaeological
Research
Service

Verkaveling aan de Wilsonweg te Wilrijk Archeologienota

E.N.A. Heirbaut
B. Peleman
R. Reusens

Colofon

Titel: Verkaveling aan de Wilsonweg te Wilrijk. Archeologienota.
Auteur: Elly N.A. Heirbaut, Bieke Peleman & Rani Reusens
Grafische illustraties/GIS: LAReS

Rapportnummer: LAReS-rapport 466

Projectleider/veldwerkleider: Elly N.A. Heirbaut
Uitvoerder: LAReS, Lowlands Archaeological Research Service
Vestiging: Rozenlaan 15, 2980 Halle-Zoersel

Publicatiedatum: Juli 2021
Publicatieplaats: Halle-Zoersel

Illustratieverantwoording voorblad: Uitsnede uit de kaart van Ferraris (1771-1778)

© LAReS bvba. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

LAReS bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Deel I. Verslag van resultaten

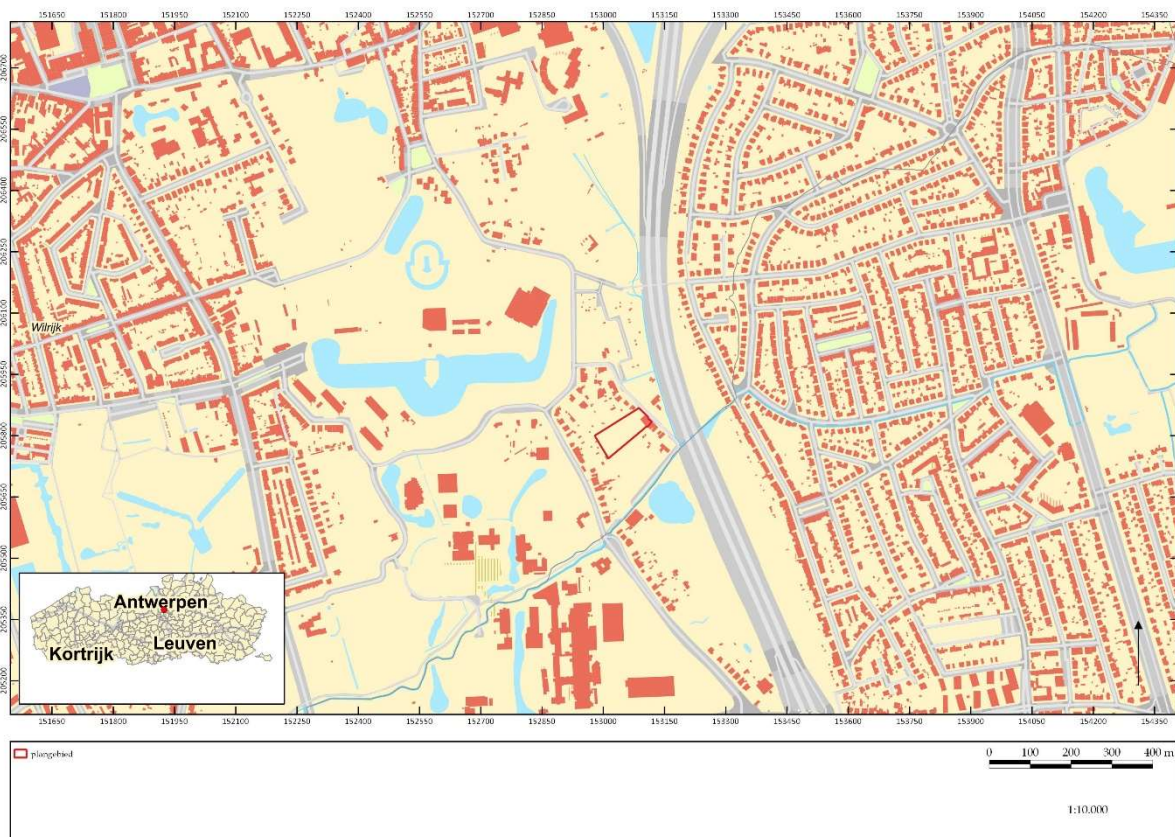
Inhoudstafel

1 INLEIDING	4
1.1 RANDVOORWAARDEN	5
1.2 TECHNISCHE FICHE/ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	6
2 VRAAGSTELLINGEN	7
3 METHODIEK VAN HET ONDERZOEK	8
3.1 ONDERZOEKSMETHODIEK	8
3.2 RAPPORTAGE EN AFBEELDINGEN	9
4 BESCHRIJVING VAN DE GEPLANEDE WERKZAAMHEDEN	10
4.1 BESTAANDE TOESTAND	10
4.2 NIEUWE TOESTAND	10
5 ARCHEOLOGISCH BUREAUONDERZOEK	13
5.1 ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	13
5.2 HISTORISCHE BRONNEN	13
5.3 CARTOGRAFISCHE BRONNEN	14
5.4 LUCHTFOTOGRAFIE	19
5.5 GEO(MORFO)LOGIE EN BODEM	22
5.5.1 DIGITAAL HOOGTEMODEL VLAANDEREN II	23
5.5.2 TERTIAIR GEOLOGISCHE KAART	23
5.5.3 QUARTAIR GEOLOGISCHE KAART	23
5.5.4 BODEMTYPE	25
5.5.5 POTENTIËLE BODEMEROSIE EN BODEMBEDEKKING	25
5.6 ARCHEOLOGISCHE BRONNEN	27
6 SYNTHESE	31
6.1 SAMENVATTING VAN DE ONDERZOEKSRESULTATEN EN BEANTWOORDING VAN DE ONDERZOEKSVRAGEN	31
6.2 IMPACT VAN VROEGERE EN GEPLANEDE WERKEN	32
6.3 POTENTIEBEPALING, KENNISVERMEERDERINGSPOTENTIEEL EN AANBEVELING	32
GERAADPLEEGBE LITERATUUR	35
GERAADPLEEGBE WEBSITES	35
LIJST VAN FIGUREN	36

1 Inleiding

Het plangebied is gelegen aan de Wilsonweg te Wilrijk (provincie Antwerpen). Het omvat twee kadastrale percelen, 118P5 en 118W5, met een totale oppervlakte van ca. 7.461 m². Binnen het terrein staat momenteel op het noordoostelijk gedeelte een woning met serre (fig. 1). De rest van het terrein bestaat uit grasland. In het verleden bevond deze serre zich over het gehele terrein.

De opdrachtgever plant het noordoostelijk deel van het plangebied te verkavelen in vijf nieuwe loten. Het westelijke deel van het plangebied wordt voorzien als parkgebied.

Figuur 1. Kadasterkaart met aanduiding onderzoeksgebied. ©LARES

Het doel van het onderzoek is het verkrijgen van een archeologienota waarvan akte is genomen naar aanleiding van een verkavelingsvergunning. Het onderzoek (projectcode 2021F453) werd uitgevoerd door twee erkende archeologen conform de Code van Goede Praktijk. Onderhavige archeologienota bestaat uit twee delen: een verslag van de resultaten van het vooronderzoek (deel I) en het daaruit voortvloeiende programma van maatregelen (deel II).

Het onderzoek omvat in de eerste plaats een bureauonderzoek. Hierbij wordt nagegaan welke mogelijke archeologische en cultuurhistorische waarden zich binnen het projectgebied bevinden. Op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek wordt geëvalueerd in hoeverre er voldoende informatie voorhanden is om tot

bovengenoemde doelstelling te bekomen, of dat er bijkomend vooronderzoek in een andere vorm (al dan niet met bodemingreep) noodzakelijk is.

Het verslag van de resultaten van het vooronderzoek omvat naast deze inleiding nog vijf hoofdstukken. In hoofdstuk 2 worden de vraagstellingen die voor dit onderzoek relevant zijn, opgesomd. Deze vraagstellingen zullen in hoofdstuk 6 beantwoord worden, in zoverre als mogelijk op basis van de resultaten van het vooronderzoek. De gehanteerde werkwijze en onderzoeksstrategie worden in hoofdstuk 3 beschreven. Hier wordt ook de gemaakte selectie inzake bronnen verantwoord (cf. de Code van Goede Praktijk, par. 12.5.2.1). De geplande werkzaamheden worden in hoofdstuk 4 beschreven. Hierbij is van groot belang dat duidelijk wordt in hoeverre de werken impact zullen hebben op het (eventueel aanwezige) bodemarchief. Hoofdstuk 5 vormt de weerslag van de resultaten van het bureauonderzoek (*assessment*), gebaseerd op een exhaustieve studie van het beschikbare kaartmateriaal, de historische en archeologische bronnen. In dit hoofdstuk wordt geëvalueerd wat de archeologische potentie van het plangebied is. In hoofdstuk 6 wordt een synthese gevormd op basis van het *assessment*, waarin de onderzoeksvragen beantwoord worden en wordt ook geïnformeerd over de eventuele kennisvermeerdering die het plangebied kan opleveren. Verder wordt nagegaan in hoeverre de eventuele archeologische en cultuurhistorische waarden aangetast kunnen/zullen worden door de geplande werkzaamheden. Het eerste deel wordt afgesloten met de bibliografie en bijlagen. Het tweede deel omvat een gemotiveerd advies omtrent het vervolgtraject (programma van maatregelen).

1.1 Randvoorwaarden

Het terrein is momenteel ontoegankelijk voor verder archeologisch vooronderzoek buiten het bureauonderzoek aangezien het terrein nog in gebruik is en de woning nog bewoond wordt. Bovendien wordt het nu uitvoeren van verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem, zonder de zekerheid dat de omgevingsvergunning wordt verkregen, ervaren als een financieel risico. Het archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem zal bijgevolg in een uitgesteld traject worden uitgevoerd, dit om zowel logistieke als economische redenen.

1.2 Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site	Wilsonweg, Wilrijk
Ligging	Wilsonweg 294, 2610 Wilrijk
Kadastrale gegevens	Antwerpen 42 ^e afdeling/Wilrijk 1 ^e afdeling, sectie C, percelen 118P5, 118W5
Bounding Box	X Y
	152978.70 205800.00
	153087.19 205867.99
	153118.99 205834.21
	153012.60 205744.90
Onderzoek	Archeologisch en geschiedkundig bureauonderzoek
Projectcode	2021F453
Uitvoerders/actoren	Elly N.A. Heirbaut, LAReS Bieke Peleman, LAReS Rani Reusens, LAReS
Erkend archeoloog	Elly N.A. Heirbaut: OE/ERK/Archeoloog/2016/00162 Rani Reusens: OE/ERK/Archeoloog/2020/00021
Termijn	Juli 2021
Geplande ingreep	De opdrachtgever plant de bestaande bebouwing te slopen en het plangebied te verkavelen in vijf nieuwe loten
Totaal oppervlakte plangebied	ca. 7.461 m ²
Geldende wetgeving en voorwaarden	Het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014. De nota werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 3.000 m ² of meer, zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.
Randvoorwaarden	zie paragraaf 1.1
Doelstelling	Het doel van deze archeologienota met beperkte samenstelling is om via de tot op heden beschikbare bronnen (bureauonderzoek) na te gaan wat het archeologische potentieel van het projectgebied is, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief en hoe hiermee dient omgegaan te worden.
Thesaurus	Archeologienota, bureauonderzoek, archeologisch vooronderzoek in uitgesteld traject

2 Vraagstellingen

In het kader van dit bureauonderzoek zijn van tevoren enkele vragen geformuleerd waarop het onderzoek antwoord tracht te vinden.

1. Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?
2. Welke archeologische sites zijn bekend in of nabij het projectgebied?
3. Wat is de landschapshistoriek/evolutie in gebruik van het terrein?
4. Wat is de impact van de geplande werken?
5. Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op of is er aanvullend vooronderzoek (al dan niet met ingreep in de bodem) nodig? In het laatste geval: welke methode levert het meeste informatie op? Welke onderzoeksstrategie moet toegepast worden in het uitgesteld traject?

3 Methodiek van het onderzoek

3.1 Onderzoeksmethodiek

Om na te gaan of er archeologische en cultuurhistorische waarden in het plangebied aanwezig zijn en om een antwoord te kunnen geven op de in hoofdstuk 2 geformuleerde vraagstellingen, is een bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij zijn verschillende soorten bronnen geraadpleegd, die in hoofdstuk 5 besproken zullen worden (*assessment*). De meeste bronnen zijn online beschikbaar gesteld door de Vlaamse Overheid.

Om de fysische geografie van het projectgebied te onderzoeken zijn de bodemkaart, bodembedekkingskaart, erosiegevoeligheidskaart, tertiair geologische kaart en quartair geologische kaart geraadpleegd. Deze zijn online te raadplegen in de databases van Geopunt Vlaanderen (www.geopunt.be) en in de Databank Ondergrond Vlaanderen (www.dov.vlaanderen.be).

Om een beeld te krijgen van de historische (landschaps)ontwikkeling van het plangebied zijn de beschikbare historische en topografische kaarten geraadpleegd. De georeferende historische kaarten, dit zijn de kaart van Frickx (1712), de kaart van de Ferraris (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841), de kadasterkaart van Popp (1842-1879) en de kaart van Vandermaelen (1846-1854), kunnen online geraadpleegd worden via het Geoportaal Onroerend Erfgoed (www.geo.onroerenderfgoed.be).

De kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw is voor dit gebied beschikbaar. Op dezelfde website zijn ook verschillende 20^e- en 21^e-eeuwse luchtfoto's te raadplegen. Daarnaast is gebruik gemaakt van ander historisch kaartmateriaal, o.a. uit de Koninklijke Bibliotheek te Brussel, dat is in te zien via de website van Cartesius (www.cartesius.be). Voor de historische bronnen is gebruik gemaakt van de inventaris onroerend erfgoed en van schriftelijke bronnen. De combinatie van historische bronnen, historische kaarten, topografische kaarten en luchtfoto's zorgt ervoor dat de ontwikkeling van het projectgebied en de ruimere omgeving vanaf de 18^e eeuw tot het heden goed in beeld gebracht kan worden.

Om ook zicht te krijgen op de perioden vóór de 18^e eeuw is onderzocht of er zich in en/of nabij het plangebied archeologische resten in de ondergrond bevinden of reeds zijn onderzocht. Om dit te kunnen bepalen, zijn voornamelijk de online beschikbare gegevens geanalyseerd. Hierbij is in eerste instantie de database van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI; www.cai.onroerenderfgoed.be) bevraagd. Hierbij moet opgemerkt worden dat de CAI niet volledig is en geen garantie biedt op de aan- of afwezigheid van een eventuele archeologische site. Ook is www.inventaris.onroerenderfgoed.be geraadpleegd voor het plangebied en de ruimere omgeving. Dit is verder in dit rapport verwerkt.

Naast het onderzoek naar de historische ontwikkeling van het gebied en de reeds gekarteerde archeologische vindplaatsen, dienen ook de geplande werkzaamheden en de (eventueel) hierbij horende verstoringen in kaart gebracht te worden. De beschrijvingen gebeuren op basis van de plannen en schetsen die de opdrachtgever ter beschikking heeft gesteld (hoofdstuk 4). Hiertoe behoren de plannen van en informatie over de bestaande bebouwing (“bestaande toestand”) en de bouwtekeningen van het te realiseren project (“nieuwe toestand”).

Op basis van alle beschikbare gegevens is tenslotte een conclusie getrokken omtrent de kans op de aanwezigheid van archeologisch erfgoed met een groot potentieel tot kennisvermeerdering en de eventuele intactheid van een al dan niet aanwezige archeologische site (hoofdstuk 6). Hieruit vloeit een advies omtrent eventuele vervolgstappen die genomen moeten worden.

3.2 Rapportage en afbeeldingen

De indeling in hoofdstukken is reeds eerder beschreven. Wat betreft de afbeeldingen die in deze archeologienota zijn opgenomen, geldt dat zij alle zijn afgebeeld op klein formaat omwille van de opmaak van de tekst. In bijlage zijn de beschikbare plannen opgenomen.

De kaarten die gemaakt zijn op basis van de beschikbare bodemkaarten, luchtfoto's en CAI zijn zoveel mogelijk op eenzelfde schaal vervaardigd (zie ook figurenlijst). Omwille van de duidelijkheid (vb. situeren van het plangebied ten opzichte van de omringende omgeving) kan hiervan afgeweken zijn. Historische kaarten zijn op een andere schaal gemaakt om zo ook zicht te geven op een groter gebied, of juist in te zoomen op details.

De in deze archeologienota opgenomen informatie en plannen zijn vermeld met toezegging van de opdrachtgever.

4 Beschrijving van de geplande werkzaamheden

4.1 Bestaande toestand

Het plangebied bestaat uit twee kadastrale percelen, namelijk 118P5 en 118W5, met een totale oppervlakte van ca. 7.461 m². In het noordoostelijk gedeelte van het plangebied bevindt momenteel nog een woning en een aangebouwde serre (fig. 2). Momenteel is het zuidwestelijke deel in gebruik als grasland. In het verleden was het volledige terrein bebouwd met een grote serre. Op welke wijze of tot op welke diepte deze woning en serre werd gefundeerd is onbekend; ook over de manier van afbraak is niets bekend. Het is hierdoor ook onduidelijk of de afbraak van de serre over het gehele terrein heeft gezorgd voor een verstoring van het bodemarchief.

Figuur 2. Overzicht bestaande toestand, weergegeven op google earth. ©LARES

4.2 Nieuwe toestand

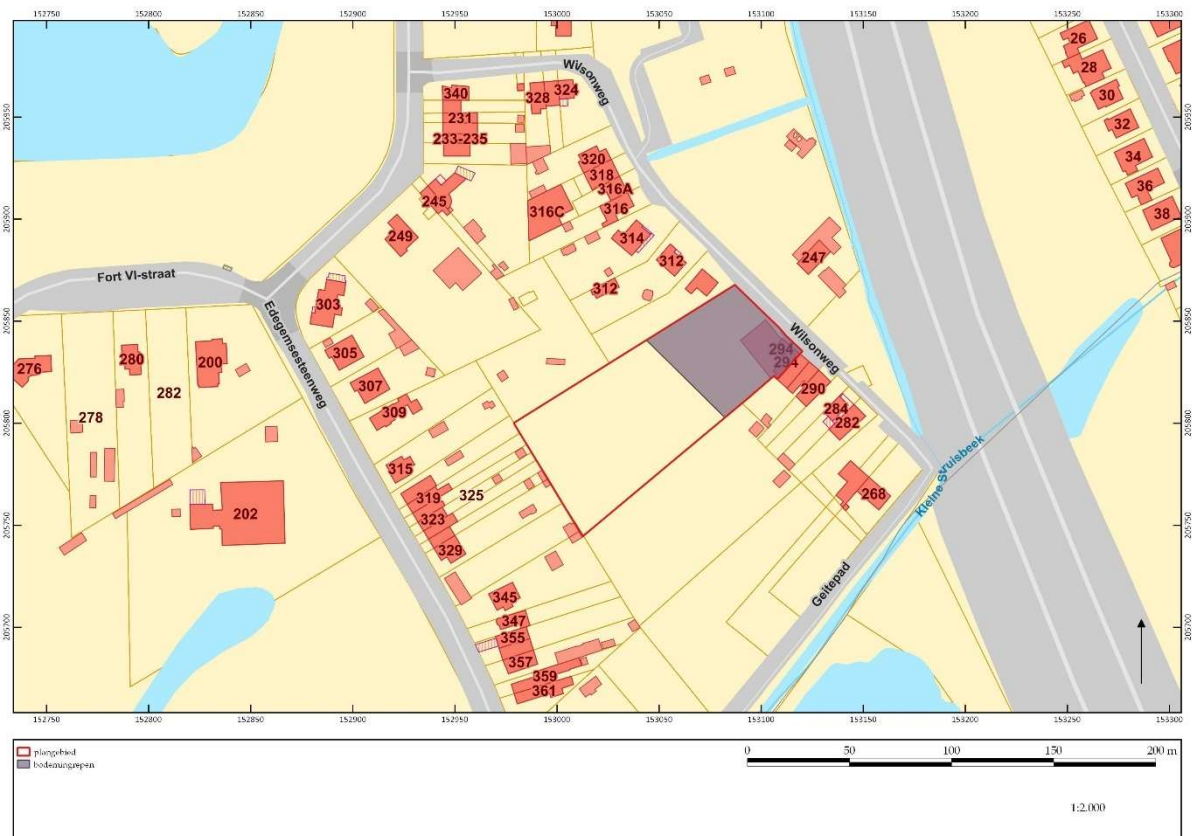
De opdrachtgever plant de bestaande woning en aangebouwde serre te slopen. De twee kadastrale percelen, 118P5 en 118W5 worden samengevoegd en opgedeeld in vijf loten (fig. 3).

In het noordoosten van het plangebied wordt een strook grond van 82,66 m², bestaande uit een deel van perceel 118P5 en 118W5, afgestaan aan de stad Antwerpen. Het noordoostelijk deel wordt opgedeeld in vijf verschillende loten. De woonzone is op het verkavelingsplan aangegeven. Per lot is er een voortuinzone en achtertuinzone voorzien met een zone voor toegang tot de gebouwen in de voortuinzone. Loten 1 en

2 hebben ook een zijtuinzone. Binnen de achtertuinzone wordt een zone voorzien voor de bouw van bijgebouwen. Het zuidwestelijke deel van het plangebied wordt voorzien als parkgebied en wordt hierdoor uitgesloten van de verkaveling. Langs lot 5 loopt een te vestigen erfdienstbaarheid van over-en doorgang naar het parkgebied (fig. 4). Aangezien het om een verkavelingsproject gaat, zijn er nog geen bouwplannen beschikbaar van de toekomstige woningen. Dient er bijgevolg van een maximale verstoring van het bodemarchief uitgegaan te worden.

Figuur 3. Inplantingsplan nieuwe toestand.

Figuur 4. Overzicht van het plangebied met aanduiding van de zone waar bodemingrepen gaan plaatsvinden. ©LARES

5 Archeologisch bureauonderzoek

In dit hoofdstuk wordt verslag uitgebracht van het bureauonderzoek naar de archeologische en historische kennis over het plangebied (*assessment-rapport*). De hierbij gehanteerde methoden, technieken en criteria zijn beschreven in hoofdstuk 3.

5.1 Archeologische voorkennis

Er is nog geen archeologisch onderzoek in welke vorm dan ook uitgevoerd binnen de grenzen van het plangebied. Deze bureaustudie is met andere woorden het eerste onderzoek dat voor deze locatie wordt uitgevoerd. Buiten de grenzen van het plangebied zijn op verschillende locaties al archeologisch onderzoek uitgevoerd. Deze worden beschreven in paragraaf 5.6.

5.2 Historische bronnen

District van Antwerpen, Wilrijk behield lange tijd een landelijk karakter, maar groeide in de 20^e eeuw uit tot een verstedelijkt gebied en industriecentrum.

Over de vroegste bewoning van Wilrijk is weinig met zekerheid geweten. De oudste sporen gaan terug tot de vroege ijzertijd. Een mogelijke aanwijzing van een nederzetting in de Gallo-Romeinse tijd is de naam Wilrijk die afgeleid zou zijn van het Latijnse "Villariacum" of "afhankelijkheid van een villa" (mogelijk Rumst of Kontich); de toponiemen Middelheim en Schoonsel kunnen verwijzen naar de Germaans-middeleeuwse periode. Een eerste vermelding "uulrika" dateert van 1003 in een akte waarin bezittingen van de Gentse Sint-Baafsabdij opgesomd worden. De belangrijkste grondeigenaar in de middeleeuwen was evenwel de Antwerpse Sint-Michielsabdij. Behalve in de periode van de personele unie tussen het Antwerpse en Vlaanderen (1356-1406) waren de hertogen van Brabant vanaf de 12de eeuw tot de 16de eeuw heren van Wilrijk. In 1509 werd de heerlijkheid overgedragen aan de stad Antwerpen die in 1559 van Filips II de hoge, middele en lage heerlijkheid van Wilrijk kocht met inbegrip van de cijzen. Na een korte periode (1613-1620) onder drossaard-generaal Jan van Nevele, kwam Wilrijk in 1626 terug in het bezit van de stad tot deze de heerlijkheid in 1745 verkocht aan de familie Van Schorel, de laatste heren van Wilrijk (1745-1794). De vroegere bestuurlijke verbondenheid van de gemeente met Antwerpen herhaalde zich in de 20ste eeuw door de oprichting van Groot-Antwerpen (1942-1944) en door de fusie (1983). Vernieling en verwoesting kende Wilrijk tijdens de 16^e - en 17^e -eeuwse oorlogen, vooral in 1589 toen het dorp werd platgebrand door soldaten uit Bergen-op-Zoom; in 1830 vonden hier gevechten plaats tussen Hollandse troepen en Belgische patriotten; in 1944-1945 werd het grondgebied getroffen door inslaande V-bommen.

Wilrijk, waar de bevolking eertijds leefde van landbouw en bosontginning, behield zeer lang een landelijk karakter met vrij veel bossen en weiland. Sterk beeldbepalend was de aanleg van de Boomsesteenweg in 1763, een belangrijke verbinding met Antwerpen en Brussel. De aanleg van de Forten VI en VII (1859-1864) en de schansen

11 tot 16 vormde daarentegen een eerste drastische wijziging in het uitzicht van de gemeente, die bovendien sterk verkleind werd in 1912 door gebiedsafstand aan Antwerpen om te voorzien in een stedelijk parkgebied (domeinen Den Brandt en Middelheim die sinds 1910 samen met Vogelenzang het Nachtegalenpark vormen). Vanaf 1880 werd het landelijke Wilrijk stilaan een voorstad van Antwerpen met deels residentieel karakter en een reeks afzonderlijke woonkernen.¹

5.3 Cartografische bronnen

Voor dit gedeelte van het onderzoek zijn de kaarten van Frickx, van de graaf De Ferraris, de Atlas der Buurtwegen, de Poppkaart, Vandermaelenkaart en de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw gebruikt.² Er zijn in dit kader ook recente topografische kaarten ook bekeken.

Volgens de Frickxkaart (fig. 5) lijkt het plangebied in de buurt van bebouwing te liggen. Als algemeen referentiekader lijkt de kaart echter moeilijk als alleenstaand cartografisch document leesbaar. De kaart is te algemeen om er duidelijke informatie over het plangebied uit af te leiden. Daarenboven lijkt de kaart niet goed gegeorefereerd.

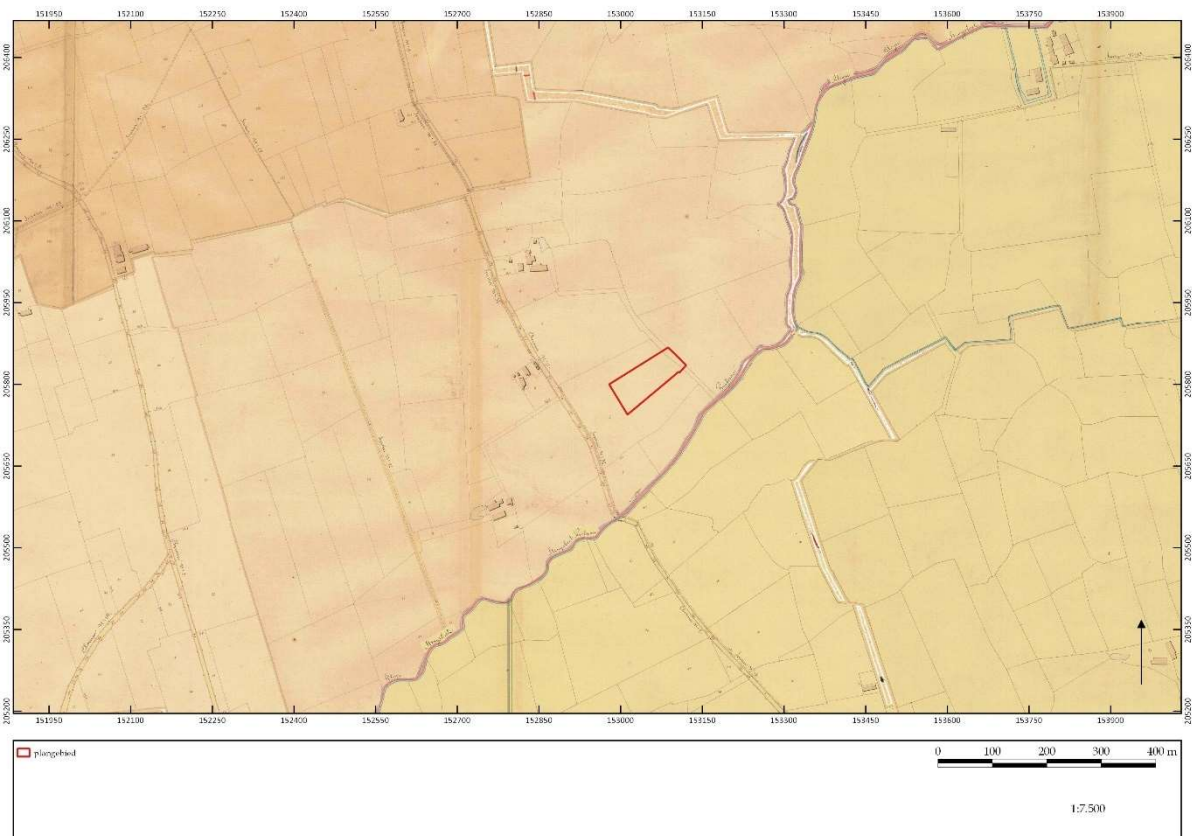
Figuur 5. Uitsnede uit de Frickxkaart (1744). ©LARES

¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Wilrijk [online] <https://id.erfgoed.net/themas/13669> (Geraadpleegd op 30-06-2021)

² Alle gebruikte kaarten en luchtfoto's kunnen online geraadpleegd worden op <http://www.geopunt.be>. Dit zal niet elke keer herhaald worden bij de desbetreffende kaartbeschrijving.

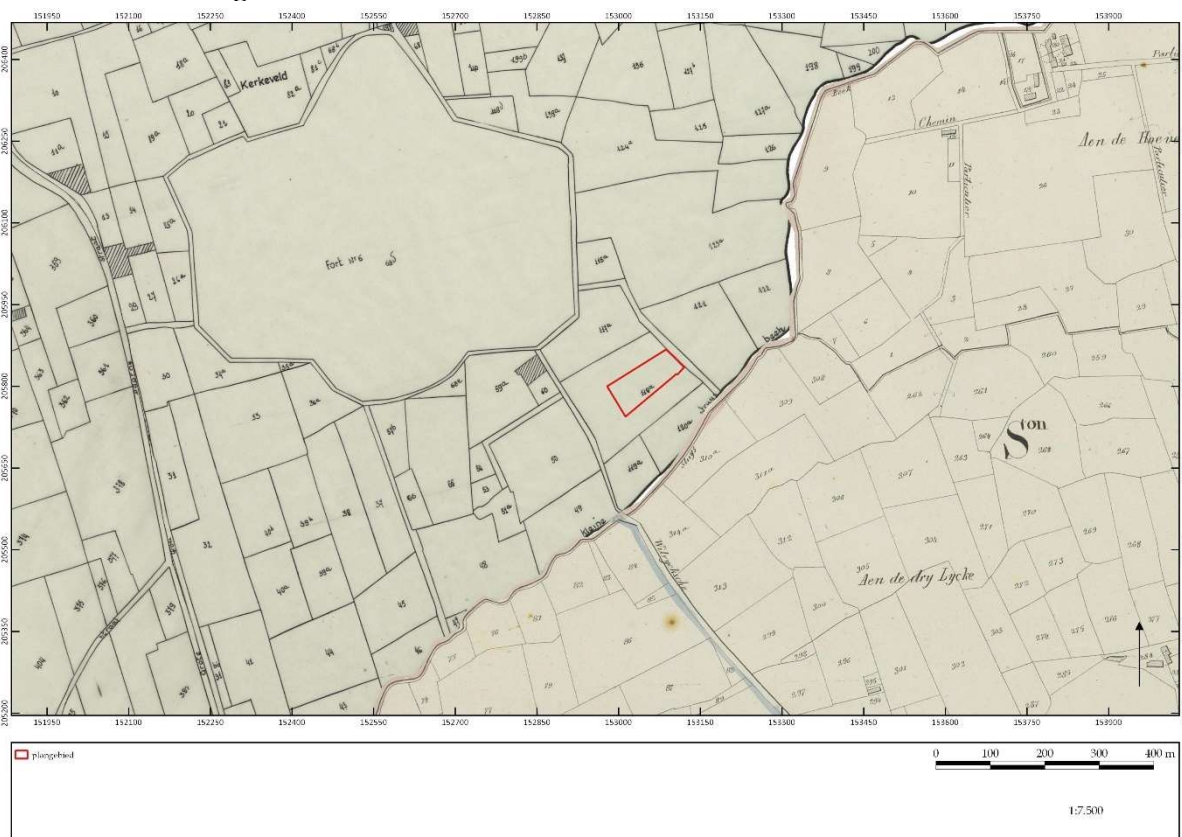
Figuur 6. Uitsnede uit de Ferrariskaart (1771-1778). ©LARES

Figuur 7. Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (1841). ©LARES

Ook de Ferrariskaart (1771-1778) is niet goed gegeorefereerd en lijkt bovendien niet volledig te kloppen. Uit de kaart valt wel af te leiden dat het plangebied vermoedelijk in akkergebied lag (fig. 6).

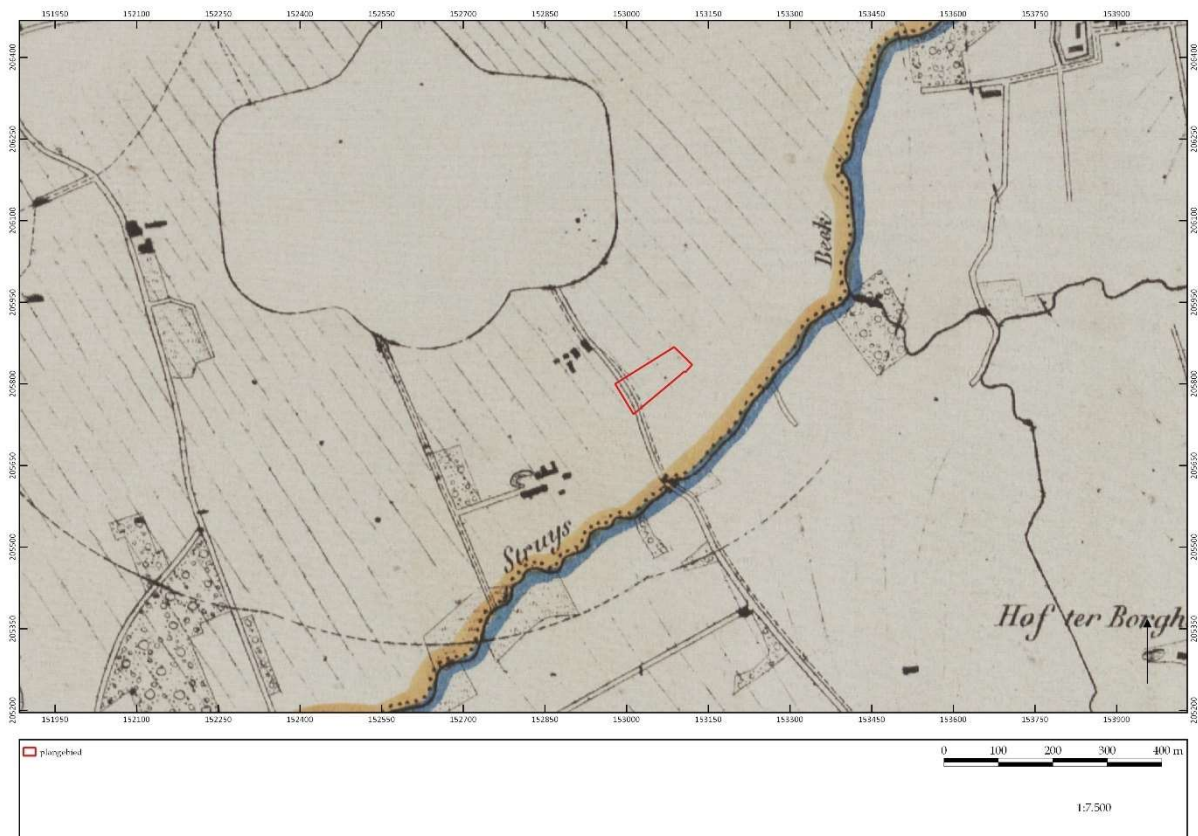
Ongeveer driekwart eeuw later worden de kaarten van de Atlas der Buurtwegen (1841) gemaakt (fig. 7). Deze kaart is duidelijker dan de twee voorgaande kaarten en lijkt een correct beeld weer te geven. Op de Atlas der Buurtwegen is te zien hoe het plangebied niet in een bebouwde zone ligt en hoogstwaarschijnlijk in gebruik was als akkerland. Verder zien we voor het eerst een nabijgelegen waterloop, namelijk de Kleine Struisbeek. Het wegpatroon is doorheen de tijd veranderd, maar toch zijn enkele straten nog zichtbaar.

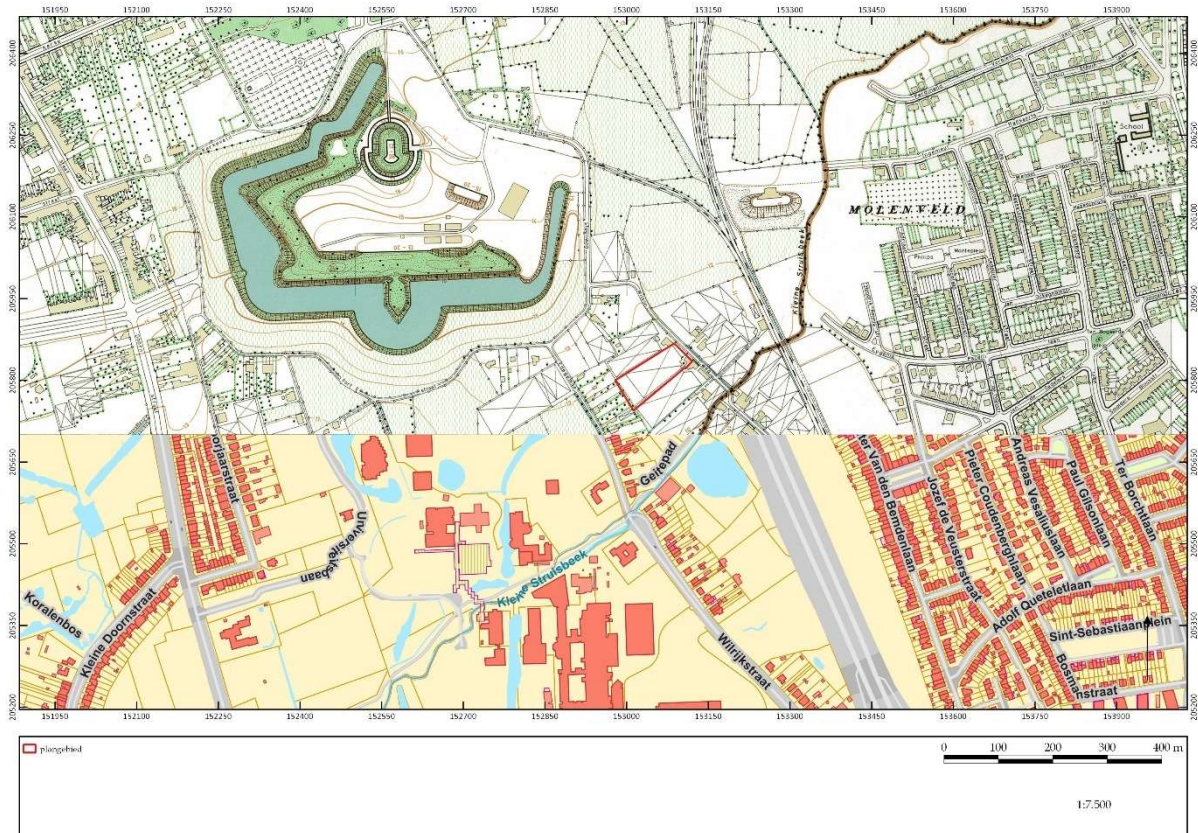
Figuur 8. Uitsnede uit de kadasterkaart van Popp (1842-1879). ©LARES

Nauw aansluitend bij de Atlas der Buurtwegen is de kadasterkaart van Popp (1842-1879) (fig. 8). Deze toont een gelijkaardig beeld als de voorgaande historische kaart. De grootste verandering in de omgeving is de aanleg van Fort 6, nu duidelijk zichtbaar op de kaart. De overige perceelsgrenzen lijken onveranderd. Het terrein zelf lijkt op dat moment nog steeds niet bebouwd en wordt waarschijnlijk nog gebruikt als akkerland. De natuurlijke waterloop, de Kleine Struisbeek, wordt ook nog steeds weergegeven.

De Vandermaelenkaart (1846-1854) vertoont geen wezenlijk ander beeld dan de Atlas der Buurtwegen of het Poppkadaster (fig. 9). Het plangebied is hierbij nog steeds onbebouwd en in gebruik als akkerland. De kaart zelf is wel niet optimaal gegeorefereerd waardoor het plangebied een weg oversnijdt die eigenlijk meer ten zuidwesten van het terrein zou liggen.

Figuur 9. Uitsnede uit de Vandermaelenkaart (1846-1854). ©LARES

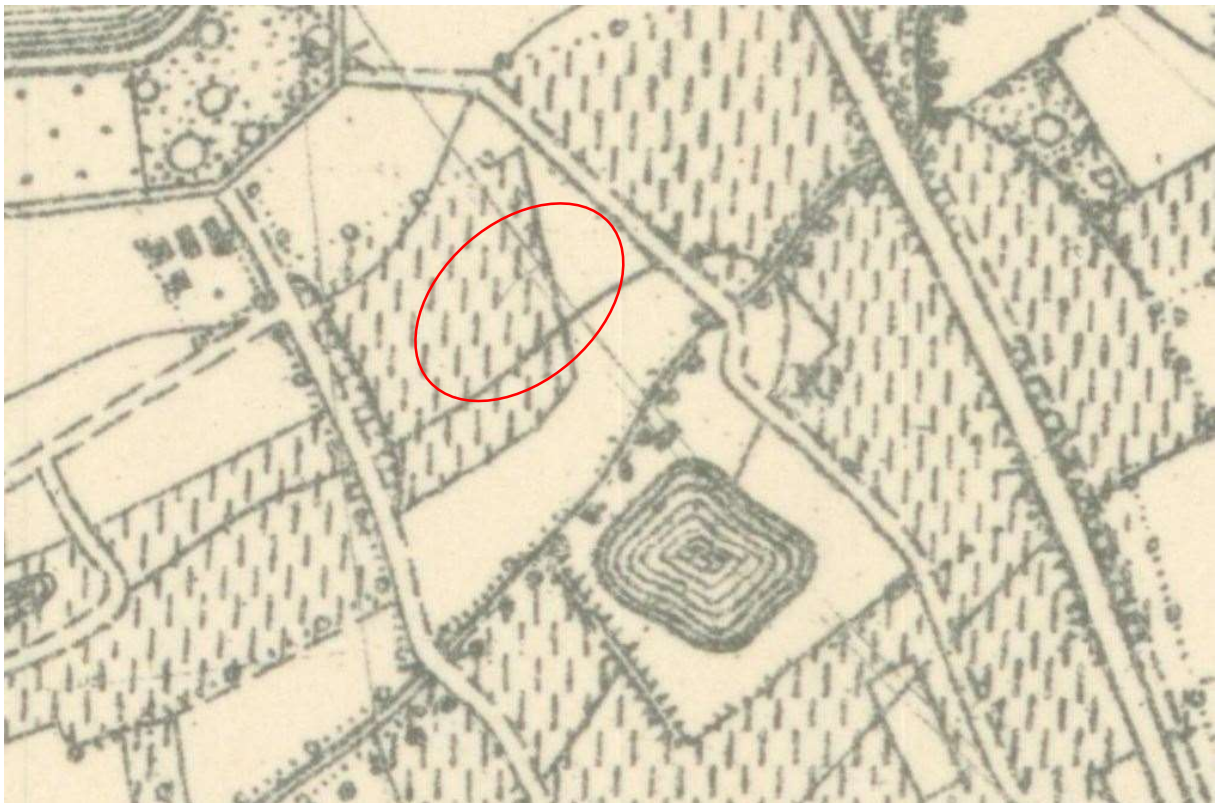

Figuur 10. Uitsnede uit de Kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw (1950-1970). ©LARES

De kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw (1950-1970) is voor het plangebied beschikbaar (fig. 10). Op deze kaart is het perceel duidelijk gelegen aan de Wilsonweg. In het noordoosten van het plangebied is er voor de eerste maal bebouwing waar te nemen.

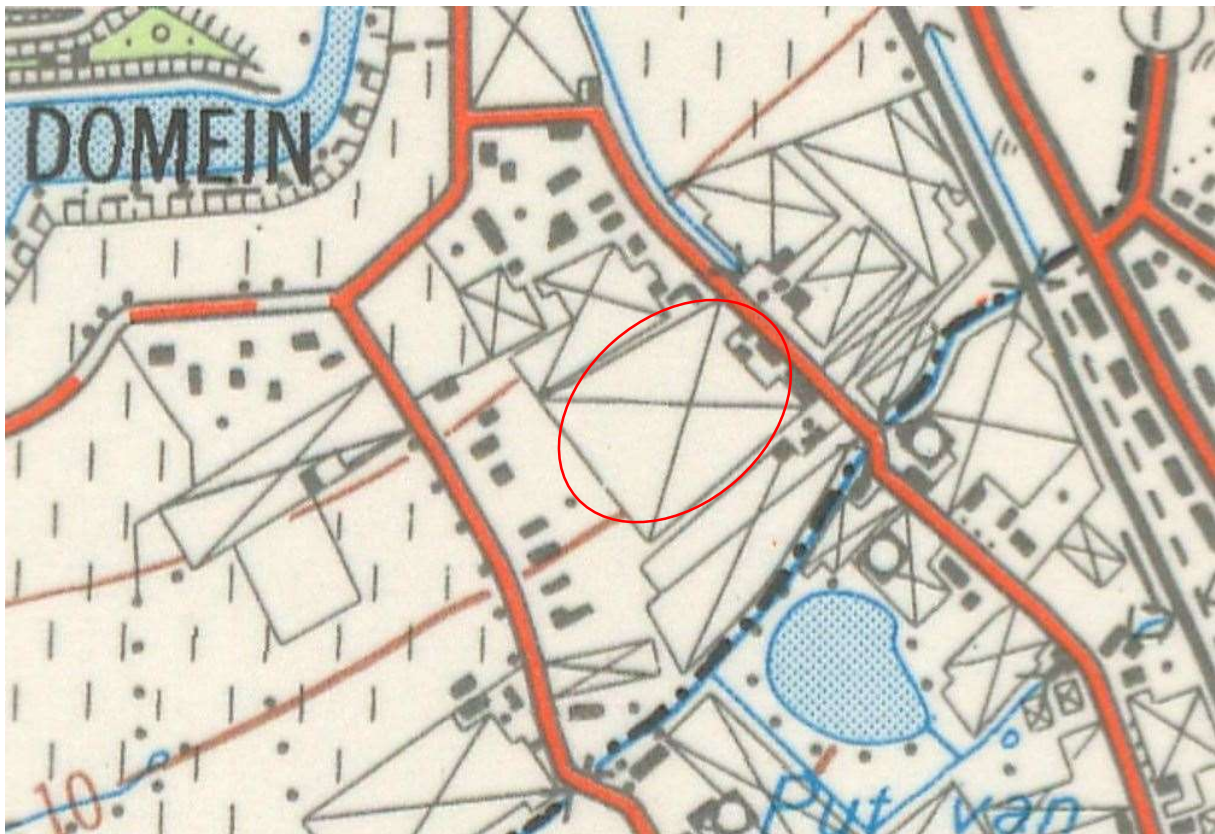
De hierboven besproken historische kaarten tonen een hoge mate van continuïteit in en rond het plangebied vanaf de tweede helft van de 18^e eeuw tot het einde van de 19^e eeuw. Elke historische kaart karteert dat het plangebied in gebruik was als akkerland. Echter vanaf de kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw (1950-1970) is voor het eerst bebouwing waar te nemen binnen het plangebied.

Afsluitend zijn nog enkele topografische kaarten bekeken. Opvallend is dat op de topografische kaart van België van 1904 (fig. 11) geen bebouwing meer aanwezig is binnen het plangebied en hoogstwaarschijnlijk in gebruik was als akkerland of grasland. Pas vanaf de topografische kaart van België van 1981 (fig. 12) is er weer bebouwing waar te nemen binnen het plangebied.³

Figuur 11. Uitsnede uit de topografische kaart van België van 1904. ©CARTESIUS

³ Voor het meest complete overzicht aan georeferende topokaarten voor het plangebied zie www.cartesius.be.

Figuur 12. Uitsnede uit de topografische kaart van België van 1981. ©CARTESIUS

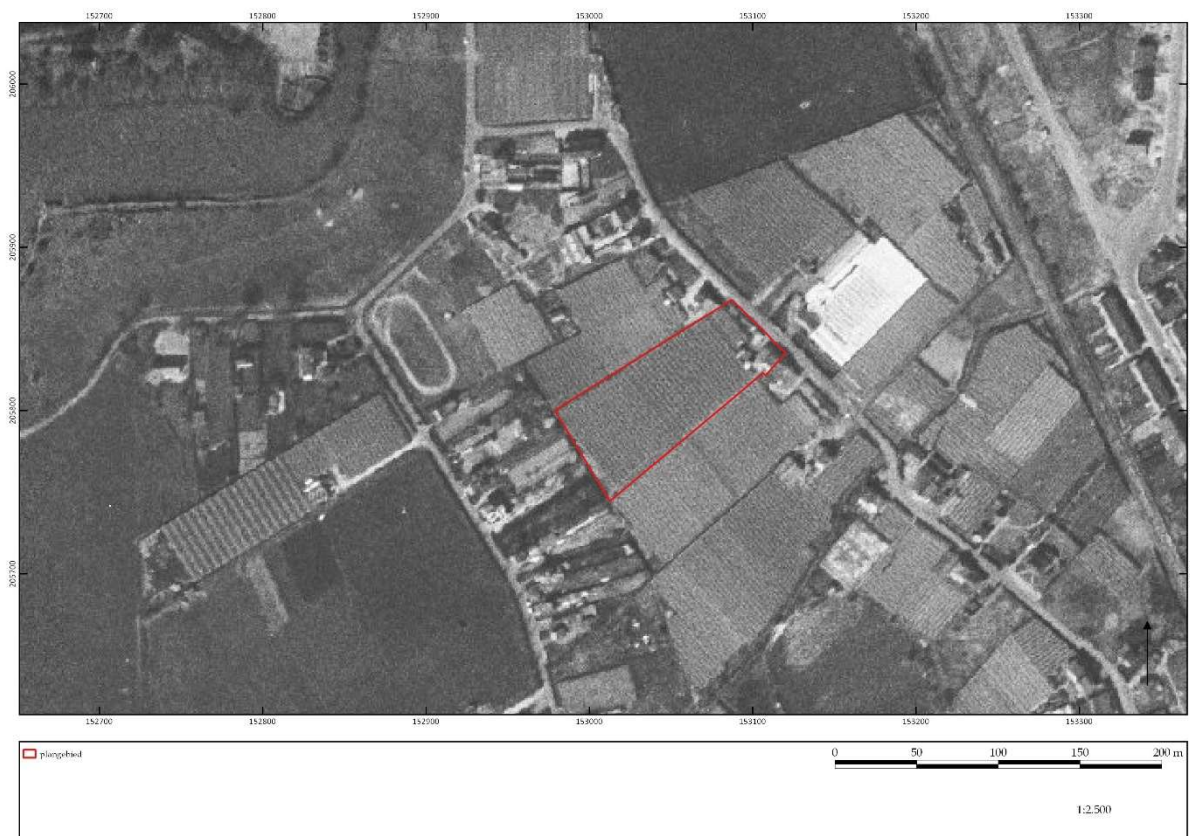
5.4 Luchtfotografie

Ter aanvulling van de 18^e- tot 20^e-eeuwse historische kaarten zijn ook recentere luchtfoto's uit verschillende jaartallen bekeken. De luchtfoto uit 1971 (fig. 13) is zeer grofkorrelig maar toont wel aan dat het plangebied in het noordoosten bebouwd is. Het grootste gedeelte van het terrein bestaat uit grasland. Kort na het nemen van deze luchtfoto is de serre gebouwd.

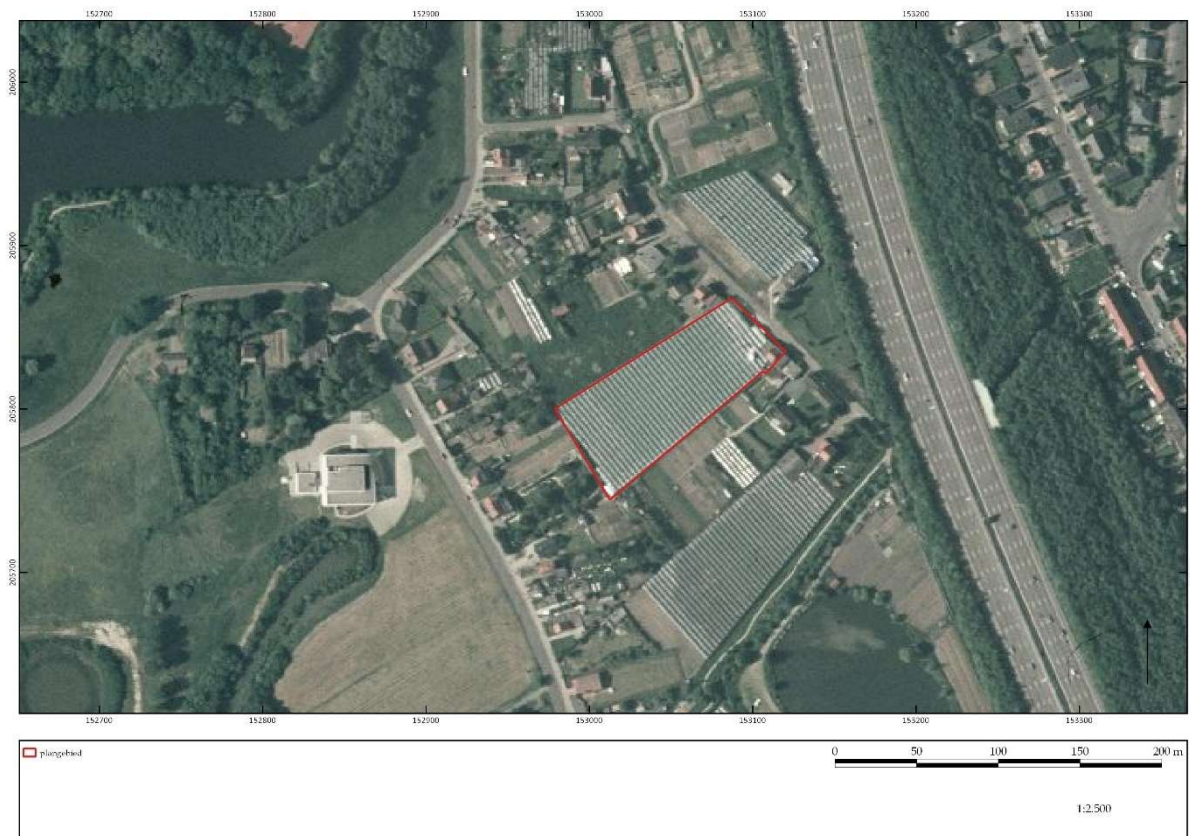
De situatie op de luchtfoto uit 1979-1990 (fig. 14) sluit hier grotendeels bij aan. De bebouwing is nu beter te zien. Het gaat om een woning met daaraan een serre die zich over het volledig plangebied bevindt. Opvallend is ook dat er meer bebouwing bijkomt en omliggend akkerland is moeten wijken voor de aanleg van de snelweg (E19).

De situatie op de luchtfoto uit 2005-2007 (fig. 15) toont aan dat een groot deel van de serre is afgebroken. Enkel het deel dat zich tegen de bebouwing bevindt in het noordoosten van het terrein is niet afgebroken. De rest van het terrein ligt op deze luchtfoto braak.

De situatie op de luchtfoto uit 2012 (fig. 16) toont aan dat de serre die grenst aan de woning verkleint wordt en de rest van het terrein in gebruik is als grasland. Deze situatie strookt met de huidige situatie.

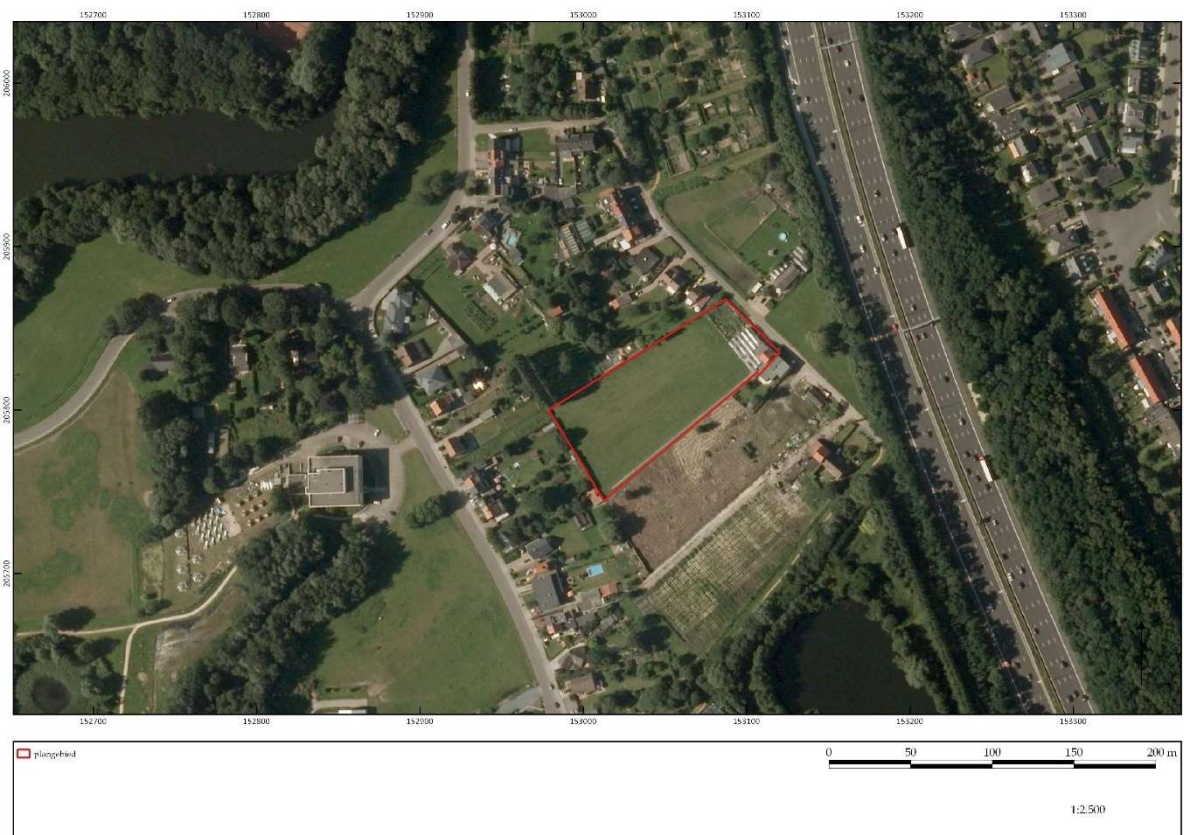
Figuur 13. Uitsnede van de luchtfoto uit 1971. ©LARES

Figuur 14. Uitsnede van de luchtfoto uit 1979-1990. ©LARES

Figuur 15. Uitsnede van de luchtfoto uit 2005-2007. ©LARES

Figuur 16. Uitsnede van de luchtfoto uit 2012. ©LARES

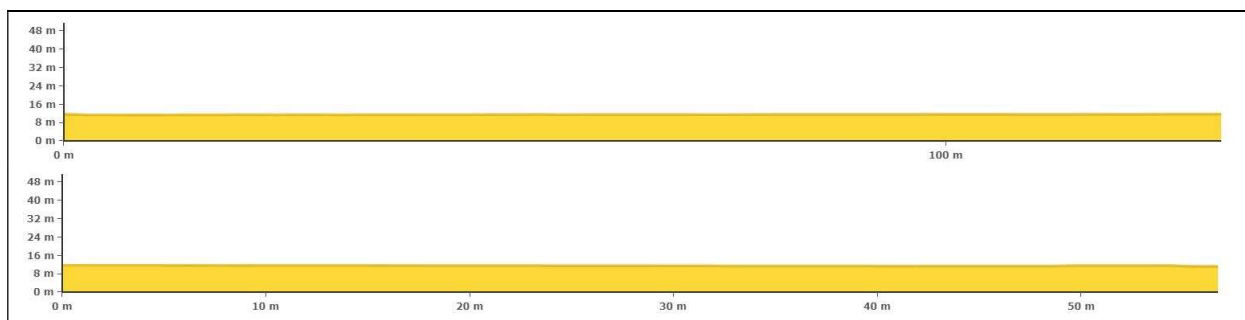

Figuur 17. Uitsnede van de meest recente luchtfoto. ©LARES

5.5 Geo(morfo)logie en bodem

Om de geomorfologie en de bodemopbouw van het plangebied te bestuderen, zijn de bodemkaart van Vlaanderen, de potentiële bodemerosiekaart, de bodembedekkingskaart en de tertiair en quartair geologische kaarten gebruikt.⁴ Om te kijken hoe de landschappelijke hoogteligging van het plangebied is ten opzichte van een grotere omgeving en de relatie van het plangebied tot beek- en riviervalleien zich verhoudt is het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II bestudeerd.

Het plangebied is tamelijk vlak, zoals uit figuur 18 blijkt. Het maaiveld ligt op het gehele terrein tussen 11,5 en 12 m +TAW.

Figuur 18. Doorsnede door het terrein (N-Z: boven; W-O: onder). ©LARES

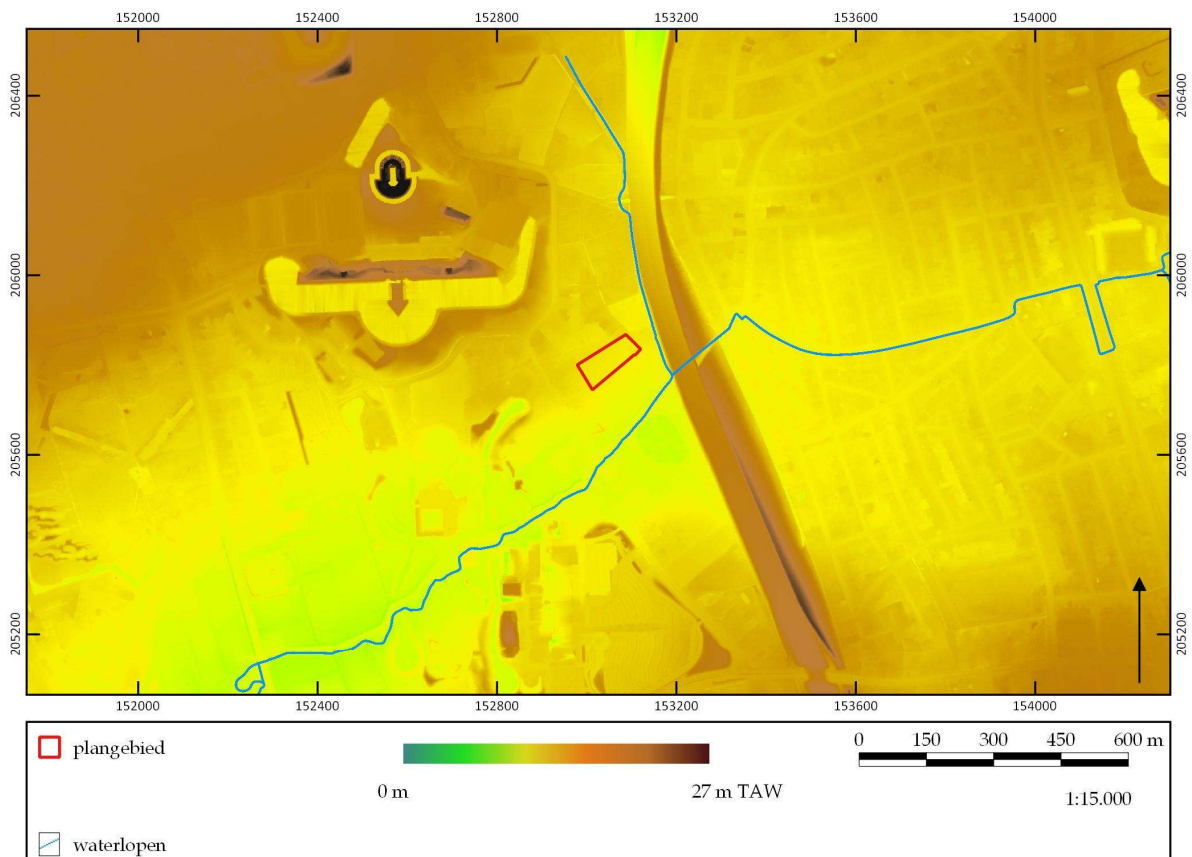
⁴ Alle bodemkaarten kunnen gevonden worden op www.dov.vlaanderen.be.

5.5.1 Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II

Het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (fig. 19) blijkt dat het plangebied zich op een lager gelegen gedeelte van het landschap bevindt. Net zoals ook uit de historische kaarten bleek, blijkt hieruit dat ten zuiden van het plangebied op een afstand van ca. 96 m de Kleine Struisbeek loopt. Ten oosten van het plangebied op een afstand van ca. 40 m loopt een vertakking van deze Kleine Struisbeek. Het plangebied bevindt zich in de Struisbeekvallei. De Kleine Struisbeek mondt uit in de Schelde.

5.5.2 Tertiair geologische kaart

Op de tertiair geologische kaart (fig. 20) ligt het plangebied op een ondergrond dat benoemd wordt als de Formatie van Berchem. Deze sedimenten bestaan uit donkergroen tot zwart zand, sterk glauconiethoudend met plaatselijk schelpen aanwezig en is onderaan kleihoudend.

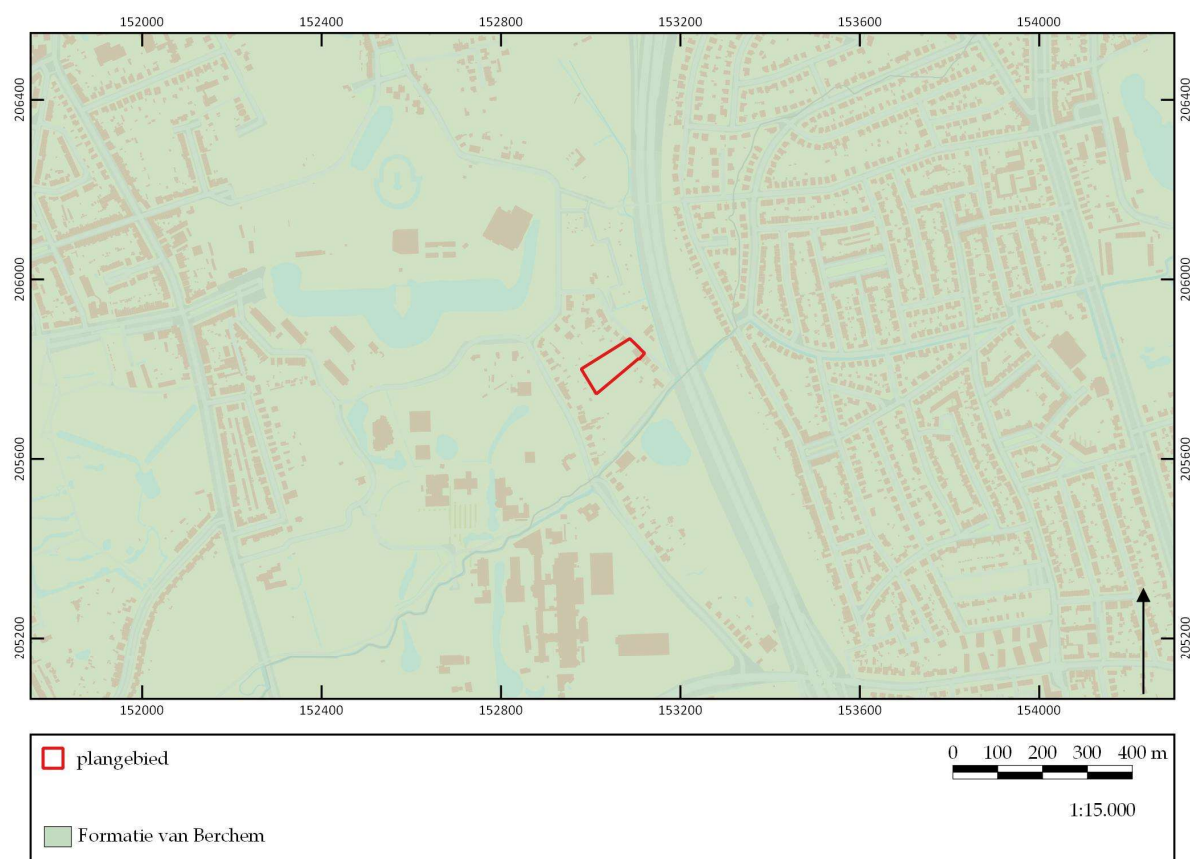

Figuur 19. Hoogteligging op het digitaal hoogtemodel Vlaanderen II. ©LARES

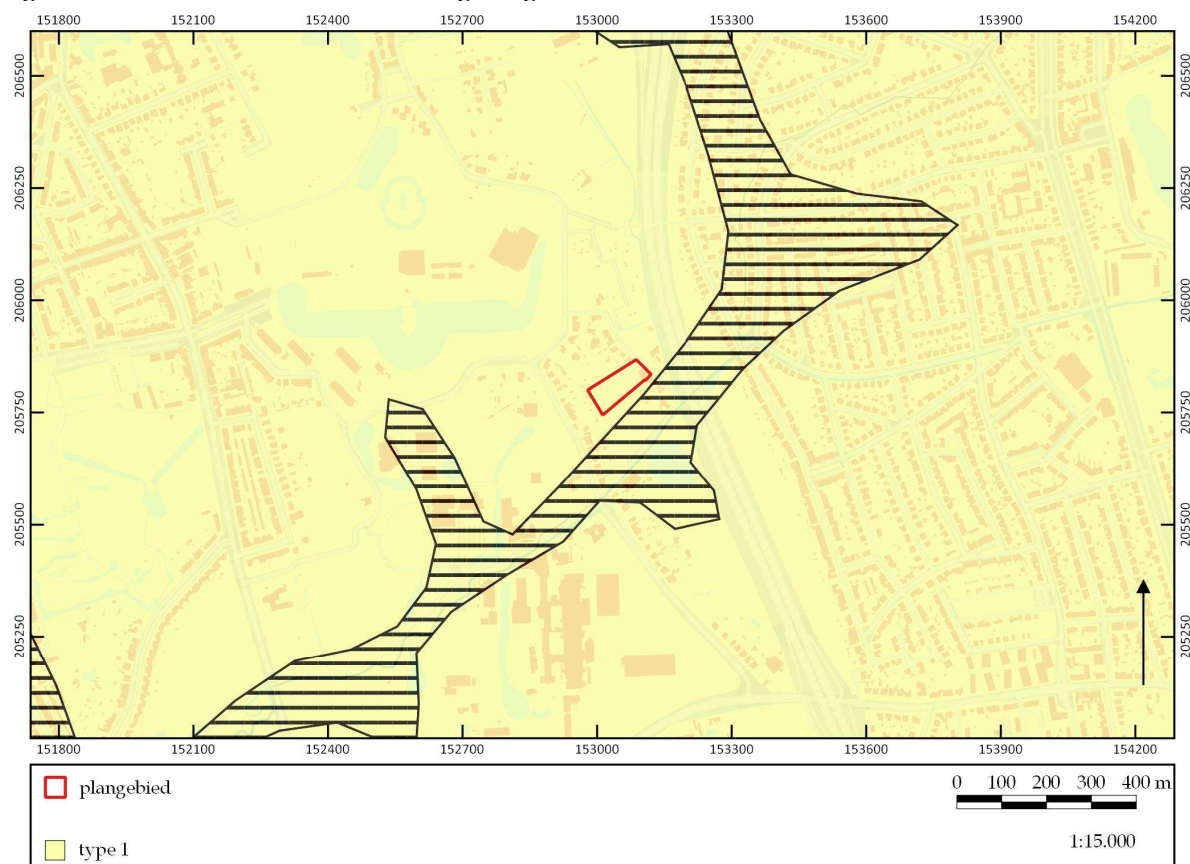
5.5.3 Quartair geologische kaart

Op de quartair geologische kaart (fig. 21) wordt aangegeven dat het plangebied in een type 1-zone ligt. Dit zijn enerzijds eolische afzettingen (ELPw) van het weichseliaan (laat-plioceen, mogelijk vroeg-holoceen). In dit gedeelte van Vlaanderen betreft het dan veelal zand tot zandleem. Anderzijds zijn er ook hellingsafzettingen van het quartair (HQ). Verder bevinden er zich geen holocene en/of tardiglaciale afzettingen

bovenop de pleistocene sequentie.

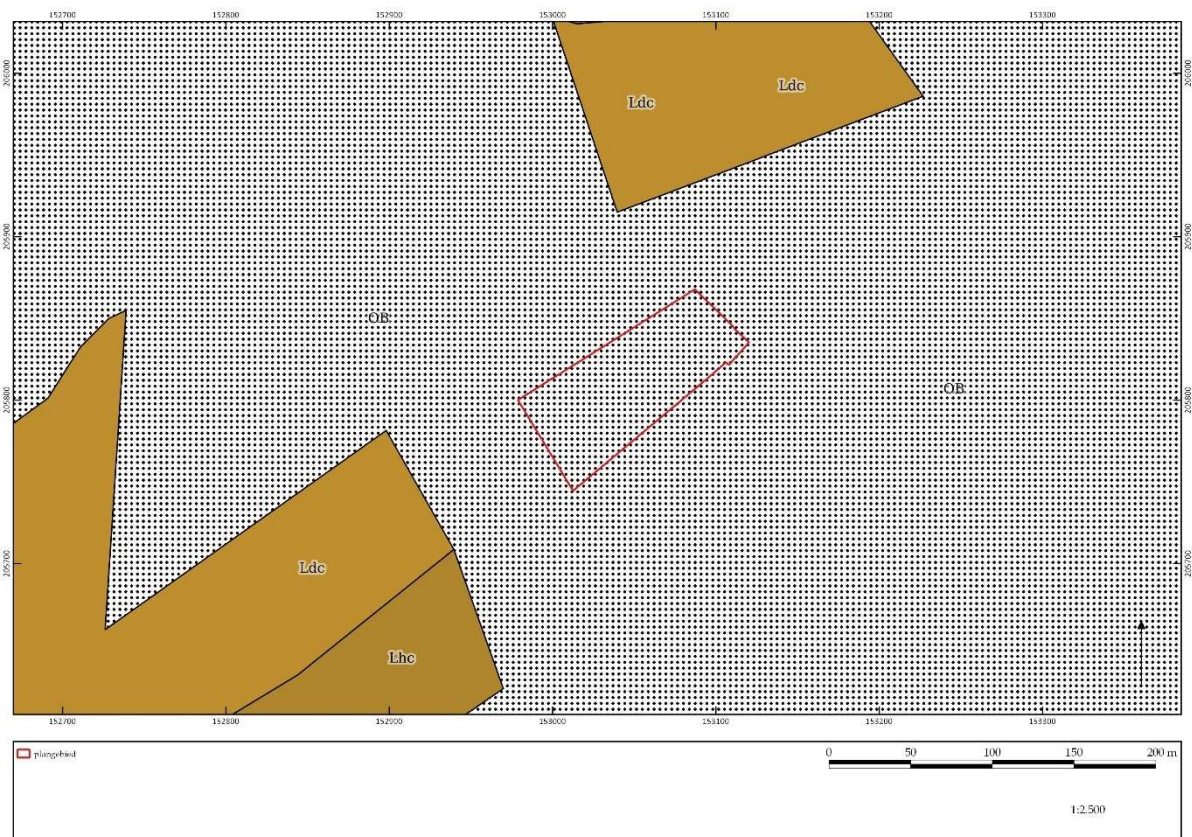
Figuur 20. Uitsnede van de tertiair geologische kaart. © LARES

Figuur 21. Uitsnede van de quartair geologische kaart. ©LARES

5.5.4 Bodemtype

Op de bodemkaart van Vlaanderen (fig. 22) blijkt dat er binnen het plangebied één soort bodemtype voorkomt, namelijk bodemtype OB. Dit bodemtype staat voor bebouwde zones. Soms wordt het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd (kunstmatige gronden). De bodems in de bebouwde zone zijn daar een voorbeeld van. Echter de mate van versterking is niet geweten.

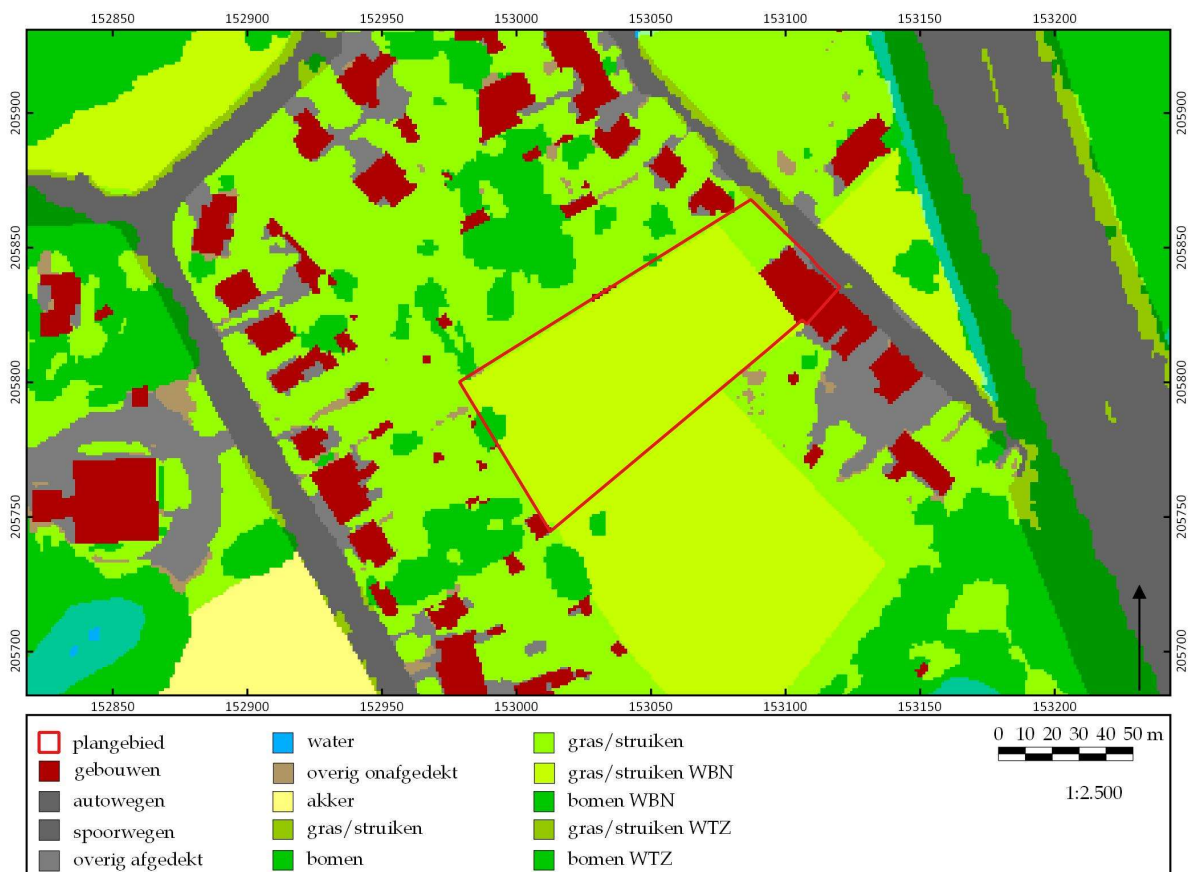
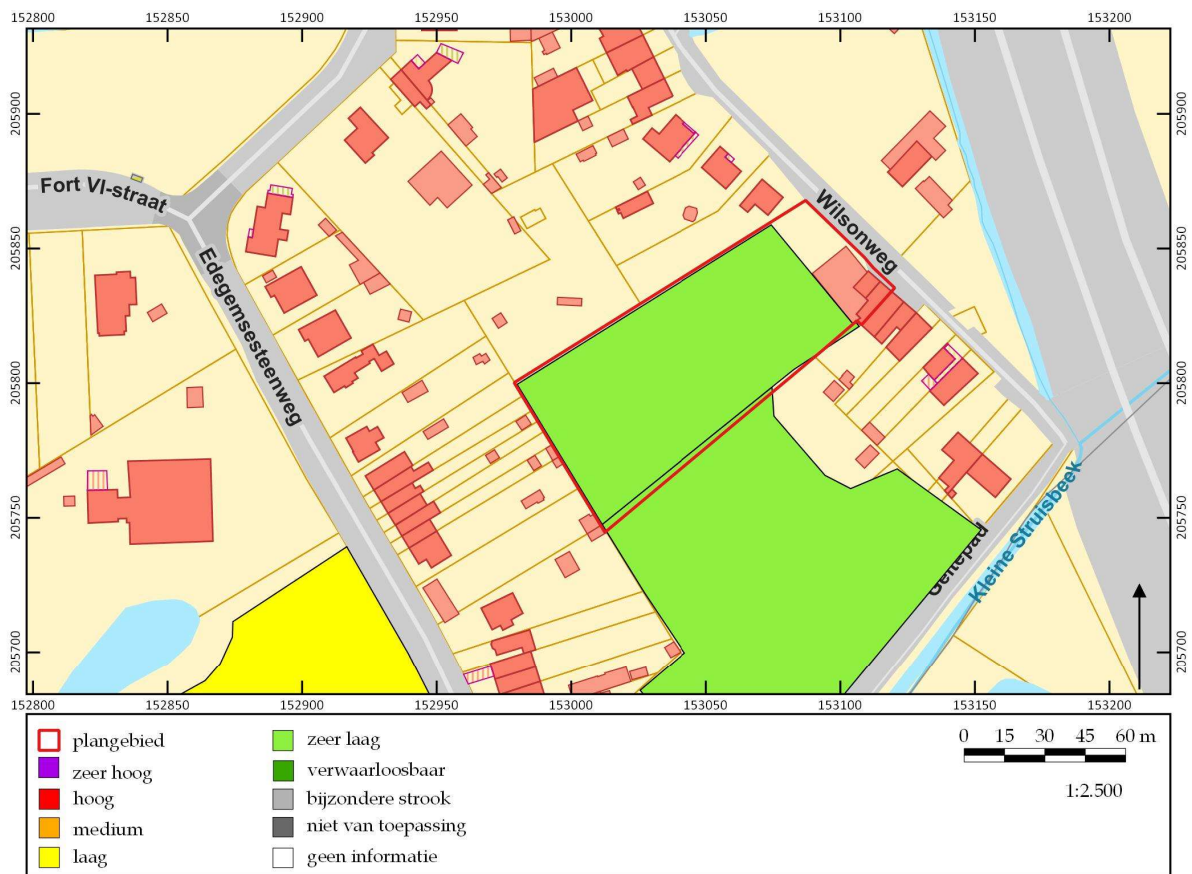

Figuur 22. Uitsnede van de bodemkaart. ©LARES

5.5.5 Potentiële bodemerosie en bodembedekking

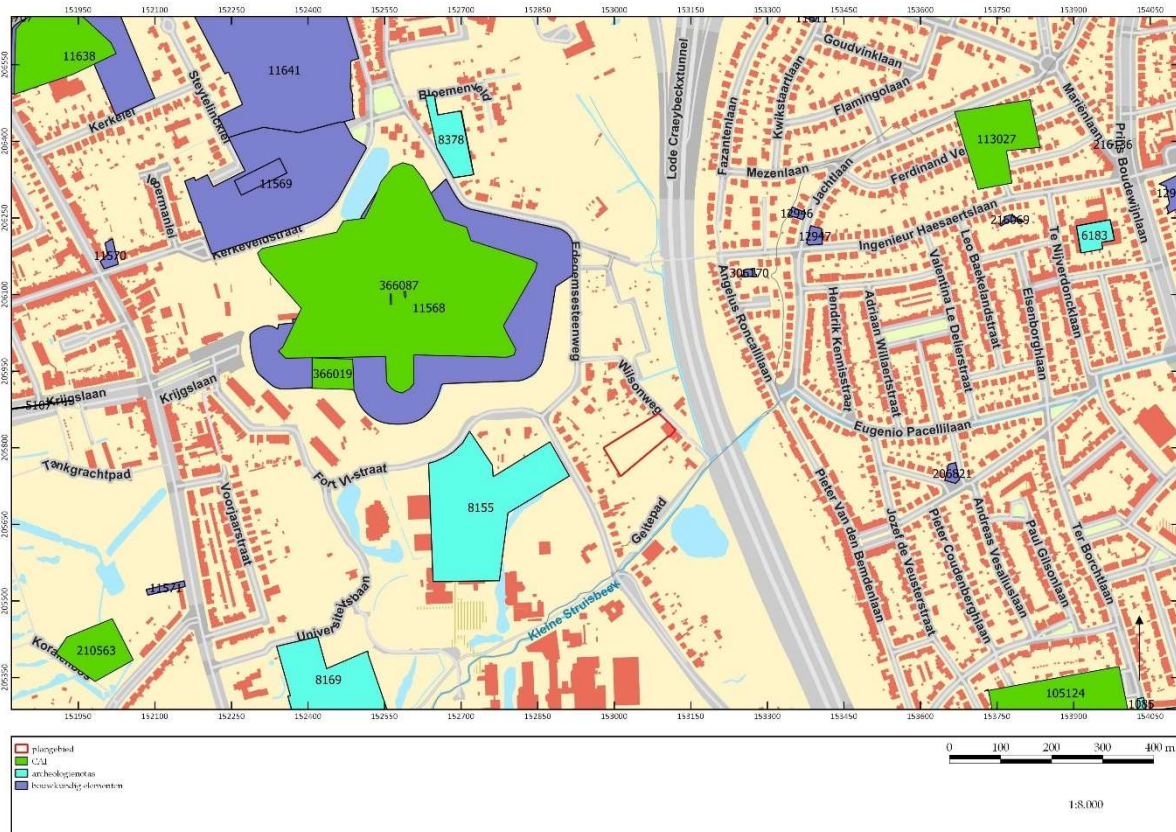
De potentiële bodemerosiekaart per perceel (fig. 23) geeft een zeer lage kans op erosie binnen het plangebied.

Uit de bodembedekkingskaart (1 m resolutie) (fig. 24) blijkt een situatie die grotendeels overeenkomt met de huidige werkelijkheid, zoals hierboven reeds uitgebreid beschreven.

5.6 Archeologische bronnen

De CAI is weliswaar niet compleet, maar binnen het plangebied zijn alvast geen archeologische waarden aangetroffen (fig. 25).⁵ In de bredere omgeving beschikken we over enige informatie. Niet alle waarden zullen hieronder worden opgesomd, alleen diegene op relatief korte afstand van het plangebied.

Figuur 25. Overzicht van de waarden uit de CAI. ©OE/LARES

Centraal Archeologische Inventaris:

IJZERTIJD:

- **CAI ID 210563:** Doornstraat, Wilrijk: op deze locatie zijn tijdens het vooronderzoek enkele sporen aangetroffen die op basis van de aangetroffen keramiek mogelijk in deze periode kunnen gedateerd worden. Tijdens het vervolgonderzoek zijn geen nieuwe sporen uit deze periode aangetroffen. Het gaat hier mogelijk om ijzertijd of Romeinse tijd.

ROMEINSE TIJD:

- **CAI ID 366019:** Fort VI-straat, Wilrijk: op deze locatie zijn twee boomstamwaterputten aangetroffen. In één van deze waterputten zijn scherven aangetroffen die mogelijks gedateerd kunnen worden in de Romeinse tijd.

⁵ Voor alle waarden die in deze tekst zijn opgenomen, geldt dat de CAI is geraadpleegd op 19 juni 2021 (<https://cai.onroerenderfgoed.be>). Per genoemde waarde zal dit niet meer herhaald worden. Hetzelfde geldt voor de inventaris van het onroerend erfgoed.

LATE MIDDELEEUWEN:

- **CAI ID 104781:** Sint-Bavostraat 2, Wilrijk: op deze locatie bevindt zich het gebouw Ieperman. Dit gaat terug op een laat middeleeuwse hoeve die in het bezit was van Peter van Ypre in 1397. Later werd het een hof van plaisantie.

NIEUWE TIJD:

- **CAI ID 113027:** Edegem, Antwerpen: op deze locatie bevindt zich mogelijk de Verber Hoeven. Deze hoeve staat getekend op de Ferrariskaart en bestond dus zeker in het derde kwart van de 18^e eeuw.
- **CAI ID 210563:** Doornstraat, Wilrijk: op deze locatie zijn tijdens het vooronderzoek en het vervolgonderzoek verschillende sporen aangetroffen die gedateerd kunnen worden in deze periode.
- **CAI ID 163743:** Fort VI, Wilrijk: op deze locatie zijn tijdens een archeologisch vooronderzoek bakstenen muren aangetroffen in de sleuven. De gebouwen zijn ten laatste in de eerste helft van de 18^e eeuw afgebroken.

NIEUWSTE TIJD:

- **CAI ID 366087:** Wilrijk, Antwerpen: op deze locatie bevindt zich Fort VI dat deel uitmaakt van de Brialmontgordel die werd gerealiseerd tussen 1859 en 1864.

Overige inventarissen:

Voor de vermelding van overige inventarissen hebben we ons beperkt tot wat er op korte afstand van het plangebied aanwezig is.

Archeologienota's

- **ID 6183:** Prins Boudewijnlaan, Edegem: uit het bureauonderzoek is geconcludeerd dat verder vooronderzoek nodig is.⁶
- **ID 8155:** Drie Eiken, Wilrijk: uit het bureauonderzoek en het landschappelijk bodemonderzoek is geconcludeerd dat verder vooronderzoek nodig is.⁷
- **ID 8169:** Drie Eiken, Wilrijk: uit het bureauonderzoek en het landschappelijk bodemonderzoek is geconcludeerd dat verder vooronderzoek nodig is.⁸
- **ID 8378:** Edegemsesteenweg, Wilrijk: uit het bureauonderzoek is geconcludeerd dat verder vooronderzoek nodig is.⁹

⁶AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Vooronderzoek Edegem Koba, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/6183> (geraadpleegd op 1 juli 2021).

⁷AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Vooronderzoek Antwerpen Drie Eiken (optie 1), Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/8155> (geraadpleegd op 1 juli 2021).

⁸AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Vooronderzoek Antwerpen Drie Eiken (optie 2), Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/8169> (geraadpleegd op 1 juli 2021).

⁹AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Vooronderzoek Antwerpen Edegemsesteenweg, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/8378> (geraadpleegd op 1 juli 2021).

Vastgestelde inventaris bouwkundig erfgoed (gehelen en relictten)

- **ID 11568:** Edegemsesteenweg 100, Wilrijk: op deze locatie bevindt zich Fort VI dat deel uitmaakt van de vooruitgeschoven fortengordel rond Antwerpen naar ontwerp van Alexis Henri Brialmont opgericht in de periode 1859-1864. Deels gedempte omgrachting met bewaarde, maar leegstaand binnenfort of rotonde. Opgetrokken volgens het typeplan van de forten rond Antwerpen.¹⁰
- **ID 11569:** Dokter Donnyplein, Wilrijk: op deze locatie bevindt zich de begraafplaats Steytelinck. De nieuwe begraafplaats werd ingehuldigd in 1951 ter vervanging van het kerkhof aan de Jules Moretuslei. Centraal gelegen monumentaal kruis met jaartal 1952, te midden van een perk, van de hand van Gaston Pierre. Hier bevindt zich een ereperk voor oorlogsinvaliden van de oude begraafplaats overgebracht in 1980; centraal perk met monument voor de oudstrijders door Lode Eyckermans, ingehuldigd in 1954.¹¹
- **ID 12946:** Jachtlaan 51, Edegem: op deze locatie bevindt zich een villa naar ontwerp van Paul Meekels; bouwtoelating van 5 augustus 1969. Beton- en baksteenbouw onder licht hellende lessenaarsdaken. Deels op betonnen pijlers en voorzien van een aantal terrassen.¹²
- **ID 12947:** Jachtlaan 62, Edegem: op deze locatie bevindt zich een colplex van twee landhuizen naar ontwerp van Walter Steenhoudt en Bert Robaye. Bouwtoelating van 10 december 1969. Aantal bakstenen vleugels onder steile lessenaarsdaken.¹³
- **ID 11641:** Sint-Bavostraat 20, Wilrijk: op deze locatie bevindt zich het huis Steytelinck, momenteel een cultureel centrum en zetel van de Wilrijkse heemkundige kring en café-restaurant met uitgestrekt landschapspark. De oorsprong van dit - lange tijd naamloze - goed is onbekend. Naamgeving teruggaand op Joachim Steudlin die in de tweede helft van de 16de eeuw herstellings- en/of verbouwingswerken liet uitvoeren aan het kasteel dat gebouwd werd circa 1521-1522 (zie onder meer het jaartal 1598 op balk in stalling). Het goed kende zeer vele eigenaars, onder meer Michel Severijns (1810-1815) die het domein vergrootte en een romantisch park liet aanleggen. Nadat door de bouw van Fort VI en de aanleg van de spoorweg de vijvers droog stonden, liet weduwe Moretus het park opnieuw aanleggen door tuinarchitect Michiels; in dezelfde periode werd ook de binneninrichting aangepast. Sinds 1929 openbaar park, naar verluidt opnieuw aangelegd door V. De Bosschere. Het kasteel, sinds 1967 in het bezit van het district, werd na herstellings- en

¹⁰ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Fort VI, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/11568> (geraadpleegd op 1 juli 2021).

¹¹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Begraafplaats Steytelinck, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/11569> (geraadpleegd op 1 juli 2021).

¹² AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Villa ontworpen door Paul Meekels, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/12946> (geraadpleegd op 1 juli 2021).

¹³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Complex van twee landhuizen, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/12947> (geraadpleegd op 1 juli 2021).

aanpassingswerken, officieel geopend in 1975 (zie inscriptie op sluitsteen in zijgevel).¹⁴

- **ID 306170:** Ingenieur Haesaertslaen 82, Wilrijk: op deze locatie bevindt zich Schans XI die deel uitmaakt van een reeks van 18 kleine schansen die in de periode 1906-1912 werden gebouwd tussen de oudere Brialmontforten. De schans werd gebruikt als basis voor een villa die er bovenop werd gebouwd. De omgeving van de schans werd verkaveld in 1968-1987.¹⁵

Verder zijn er geen waarden gevonden voor de onmiddellijke omgeving van het plangebied in:

- Vastgestelde inventaris/wetenschappelijke inventaris (landschapsatlas, historische tuinen en parken, houtige beplantingen, archeologische zones, orgels)
- Unesco Werelderfgoed
- Beheersplannen
- Erfgoedlandschappen

¹⁴ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Huis Steytelinck, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/11641> (geraadpleegd op 1 juli 2021).

¹⁵ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Schans XI, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/306170> (geraadpleegd op 1 juli 2021).

6 Synthese

In dit hoofdstuk wordt vooreerst een synthese gepresenteerd van de resultaten van het *assessment*. Hierbij wordt telkens aangegeven op welke van de onderzoeksvragen, die voorafgaand aan het bureauonderzoek zijn geformuleerd, een antwoord gegeven kan worden. Ook wordt hier aangegeven wat de impact is van de geplande werken en in hoeverre zij kunnen leiden tot verstoring van het potentieel aanwezige archeologische bodemarchief.

De volgende onderzoeksvragen zijn voorafgaand aan de bureaustudie geformuleerd:

1. Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?
2. Welke archeologische sites zijn bekend in of nabij het projectgebied?
3. Wat is de landschapshistoriek/evolutie in gebruik van het terrein?
4. Wat is de impact van de geplande werken?
5. Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op of is er aanvullend vooronderzoek (al dan niet met ingreep in de bodem) nodig? In het laatste geval: welke methode levert het meeste informatie op?

6.1 Samenvatting van de onderzoeksresultaten en beantwoording van de onderzoeksvragen

Om in te kunnen schatten wat het archeologisch en cultuurhistorisch potentieel van het plangebied is, zijn de historische kaarten, de bodem- en geo(morfo)logische kaarten en luchtfoto's bekeken en zijn verschillende inventarissen (waaronder de CAI) en historische/archeologische bronnen geraadpleegd (**onderzoeksvragen 1-2**).

Op basis van het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied gelegen is in de Struisbeekvallei en zich dus op een lager gelegen gedeelte van het landschap bevindt. Net zoals ook uit de historische kaarten bleek, blijkt hieruit dat ten zuiden van het plangebied op een afstand van ca. 96 m de Kleine Struisbeek loopt. Ten oosten van het plangebied op een afstand van ca. 40 m loopt een vertakking van deze Kleine Struisbeek. De Kleine Struisbeek mondt uit in de Schelde. Het plangebied is tamelijk vlak. Het maaiveld ligt op het gehele terrein tussen 11,5 en 12 m +TAW. Het plangebied blijkt gelegen te zijn op het bodemtype OB. Dit bodemtype staat voor bebouwde zones. Soms wordt het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd (kunstmatige gronden). De bodems in de bebouwde zone zijn daar een voorbeeld van, hoewel de mate van verstoring niet geweten is.

Over de vroegste bewoning van Wilrijk is weinig met zekerheid geweten. De oudste sporen gaan terug tot de vroege ijzertijd. In de omgeving rond het plangebied zijn enkele verspreide vondsten aangetroffen die wijzen op bewoning van de ijzertijd, Romeinse tijd, late middeleeuwen en de nieuwe en nieuwste tijd. Op de Ferrariskaart (1771-1778) is te zien dat het plangebied hoogstwaarschijnlijk werd gebruikt als akkerland. Vanaf de kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw

(1950-1970) is voor de eerste maal bebouwing waar te nemen. Echter opvallend is dat op de topografische kaart van België van 1904 geen bebouwing meer aanwezig is binnen het plangebied en hoogstwaarschijnlijk in gebruik was als akkerland of grasland. Pas vanaf de topografische kaart van België van 1981 is er weer bebouwing waar te nemen binnen het plangebied. Dit wordt bevestigd door de luchtfoto's waarop waar te nemen dat het terrein bebouwd was met de huidige woning en een aangrenzende serre die in het verleden zich over gans het terrein bevond. De verstoring van de afbraak van deze serre op het bodemarchief is echter niet gekend.

6.2 Impact van vroegere en geplande werken

In het noordoostelijk gedeelte van het plangebied bevindt een woning en een aangebouwde serre. Momenteel is het zuidwestelijke deel in gebruik als grasland. In het verleden bevond de serre zich over het gehele terrein. Op welke wijze en tot op welke diepte deze woning en serre werden gefundeerd is onbekend. Het is hierdoor ook onduidelijk of de afbraak van de serre over het gehele terrein heeft gezorgd voor een verstoring van het bodemarchief.

De opdrachtgever plant de bestaande woning en aangebouwde serre te slopen. De twee kadastrale percelen, 118P5 en 118W5, worden samengevoegd en opgedeeld in vijf loten.

In het noordoosten van het plangebied wordt een strook grond van 82,66 m², bestaande uit een deel van perceel 118P5 en 118W5, afgestaan aan de stad Antwerpen. Het noordoostelijk deel wordt opgedeeld in vijf verschillende loten. De bouwzones zijn aangeduid op het verkavelingsplan. Per lot worden er zones voorzien voor de voor-, achter- en/of zijtuin voorzien. Binnen de achtertuintzone wordt een zone voorzien voor de bouw van een tuinhuis. Het zuidwestelijke deel van het plangebied wordt voorzien als parkgebied en wordt hierdoor uitgesloten van de verkaveling. Langs lot 5 loopt een te vestigen erfdienstbaarheid van over-en doorgang naar het parkgebied.

Aangezien het om een verkavelingsproject gaat, zijn er nog geen bouwplannen beschikbaar van de toekomstige woningen. Er dient bijgevolg van een maximale verstoring van het bodemarchief uitgegaan te worden (**onderzoeksvraag 4**).

6.3 Potentiebepaling, kennisvermeerderingspotentieel en aanbeveling

Potentiebepaling

In eerste instantie is bekeken wat de potentie is voor het treffen van een steentijdartefactensite. Hiervoor is gekeken waar het plangebied zich in het landschap situeert, met name ten opzichte van bekende lagergelegen delen waar zich water bevindt of bevond (dit kunnen riviertjes, beken, waterpoelen, vennetjes en drassige zones zijn). Standaard wordt aangehouden dat steentijdsites zich over het algemeen op korte afstand van water bevonden, in een range van 0 tot 250 m. Het plangebied bevindt zich in de Struisbeekvallei. De dichtstbijzijnde waterloop is de Kleine

Struisbeek. Net zoals ook uit de historische kaarten bleek, blijkt hieruit dat ten zuiden van het plangebied op een afstand van ca. 96 m de Kleine Struisbeek loopt. Ten oosten van het plangebied op een afstand van ca. 40 m loopt een vertakking van deze Kleine Struisbeek. De Kleine Struisbeek mondt uit in de Schelde. Een dergelijke situatie is aantrekkelijk voor de jagers-verzamelaars uit het paleo- en mesolithicum.

Het plangebied blijkt gelegen te zijn op het bodemtype OB. Dit bodemtype staat voor bebouwde zones. Soms wordt het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd (kunstmatige gronden). Voor dit terrein is de mate van verstoring van de bodem niet bekend. Bijgevolg wordt een middelhoge kans voorop gesteld worden voor het aantreffen van resten uit deze periode, tot uit verder onderzoek is aangetoond in welke mate de bodem is verstoord; op dat moment zal een herweging van de potentie plaatsvinden. Vondsten kunnen hierbij bestaan uit stenen artefacten, eventueel ook bot en houtskool kan aangetroffen worden.

Vanaf het neolithicum wordt de landbouw geïntroduceerd. De aanwezigheid van vruchtbare gronden zijn hiervoor erg aantrekkelijk. In de omgeving van het plangebied zijn resten uit de ijzertijd, de Romeinse tijd en late middeleeuwen bekend en bijgevolg kunnen dergelijke archeologische resten ook binnen het plangebied verwacht worden. De kans op het aantreffen van vondsten vanaf het neolithicum tot de late middeleeuwen kan bijgevolg als middelhoog benoemd worden. Vondsten kunnen bestaan uit stenen, metalen of ceramische resten. Verder kunnen ook sporen als paalsporen, haardsporen of kuilen voorkomen.

Vanaf de nieuwe tijd is op basis van historische kaarten te zien dat het plangebied deels bebouwd was. Echter opvallend is dat op de topografische kaart van België van 1904 geen bebouwing meer aanwezig is binnen het plangebied en hoogstwaarschijnlijk in gebruik was als akkerland of grasland. Pas vanaf de topografische kaart van België van 1981 is er weer bebouwing waar te nemen binnen het plangebied. Er kan gesteld worden dat er bewoningsresten vanaf de nieuwe tijd verwacht kunnen worden binnen het plangebied. Er kan dus een middelhoge potentie worden vooropgesteld.

Kennisvermeerderingspotentieel

Er zijn voldoende argumenten om te stellen dat het plangebied zich in een archeologisch interessante zone bevindt, hoewel de huidige archeologische kennis toch nog als enigszins beperkt kan worden beschouwd. Er is weinig geweten over het plangebied en de aangrenzende terreinen, zodat onbekend is wat er zich hier aan mogelijke archeologische resten in de bodem kan bevinden. Het plangebied blijkt gelegen te zijn op het bodemtype OB. Dit bodemtype staat voor bebouwde zones. Soms wordt het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd (kunstmatige gronden). In het geval de bodem niet sterk verstoord is, is het kennisvermeerderingspotentieel groot; dit zal opnieuw geëvalueerd worden tijdens het vooronderzoek in uitgesteld traject (**onderzoeksvraag 5**).

Aanbevelingen

Vanuit de bureaustudie kan geconcludeerd worden dat er voor dit terrein sprake is

van een middelhoge potentie wat betreft de periode paleolithicum tot en met de nieuwste tijd. Anderzijds bestaat de kans dat de bebouwing de bodem hier al verstoord heeft waardoor ook een eventuele archeologische site verstoord kan zijn. Verder archeologisch vooronderzoek om beter de archeologische potentie van dit terrein in te kunnen schatten wordt raadzaam geacht vanuit een kosten-batenanalyse, waarbij rekening is gehouden met de inspanning van verder onderzoek in functie van kennisvermeerdering. In het programma van maatregelen wordt onderbouwd welke typen vooronderzoek aangewend moeten worden.

Literatuur

Geraadpleegde literatuur

Gysselinck, M., 1960: *Toponymisch Woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*.

Van Ranst, E. & C. Sys 2000: *Eenvoudige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20.000)*, Gent.

Geraadpleegde websites

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/>

<https://cai.onroenderfgoed.be>

<http://www.geopunt.be/>

www.cartesius.be

<https://geo.onroenderfgoed.be>

Lijst van figuren

projectcode	fig.nr.	type	onderwerp	schaal origineel	schaal afbeelding	aanmaakdatum origineel/afbeelding
2021F453	1	kadasterkaart	aanduiding van plangebied op GRB	nvt	1:10.000	juli 2021
2021F453	2	satellietfoto	overzicht bestaande toestand, weergegeven op google earth	nvt	1:2.000	juli 2021
2021F453	3	inplantingsplan	nieuwe situatie	nvt	1:250	november 2019
2021F453	4	kadasterkaart	Overzicht van het plangebied met aanduiding van de zone waar bodemingrepen gaan plaatsvinden	nvt	1:2.000	juli 2021
2021F453	5	historische kaart	uitsnede uit Frickxkaart (1744) met aanduiding plangebied	onbekend	1:25.000	1744
2021F453	6	historische kaart	uitsnede uit Ferrariskaart (1771-1778) met aanduiding plangebied	onbekend	1:7.500	1771-1778
2021F453	7	historische kaart	uitsnede uit Atlas der Buurtwegen (1841) met aanduiding plangebied	onbekend	1:7.500	1841
2021F453	8	historische kaart	uitsnede uit de Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding plangebied	onbekend	1:7.500	1842-1879
2021F453	9	historische kaart	uitsnede uit Vandermaelenkaart (1846-1854) met aanduiding plangebied	onbekend	1:7.500	1846-1854
2021F453	10	historische kaart	uitsnede uit de Kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw met aanduiding plangebied	onbekend	1:7.500	1950-1970
2021F453	11	topografische kaart	Topografische kaart van België van 1904	Onbekend	Onbekend	1904
2021F453	12	topografische kaart	Topografische kaart van België van 1981	Onbekend	Onbekend	1981
2021F453	13	orthofoto	luchtfoto uit 1971 met aanduiding plangebied	onbekend	1:2.500	1971
2021F453	14	orthofoto	luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding plangebied	onbekend	1:2.500	1979-1990
2021F453	15	orthofoto	luchtfoto uit 2005-2007 met aanduiding plangebied	onbekend	1:2.500	2005-2007
2021F453	16	orthofoto	luchtfoto uit 2012 met aanduiding plangebied	onbekend	1:2.500	2012
2021F453	17	orthofoto	meest recente luchtfoto met aanduiding plangebied	onbekend	1:2.500	juli 2021
2021F453	18	terreindoorsnede	terreindoorsnede	onbekend	onbekend	juli 2021
2021F453	19	hoogtekaart	hoogteligging van plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II	onbekend	1:15.000	juli 2021
2021F453	20	bodemkaart	uitsnede tertiair geologische kaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:15.000	juli 2021
2021F453	21	bodemkaart	uitsnede quartair geologische kaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:15.000	juli 2021
2021F453	22	bodemkaart	uitsnede bodemkaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:2.500	juli 2021
2021F453	23	bodemkaart	uitsnede potentiële erosiekaart (2017) met aanduiding plangebied	Onbekend	1:2.500	juli 2021
2021F453	24	bodemkaart	uitsnede bodembedekkingskaart met aanduiding plangebied	Onbekend	1:2.500	juli 2021
2021F453	25	archeologische kaart	CAI-locaties in de omgeving van het plangebied	Onbekend	1:8.000	juli 2021